

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav českého jazyka a teorie komunikace
Čeština v komunikaci neslyšících

Bakalářská práce

Linda Patočková

Předložky času v psaném projevu českých neslyšících

Time Prepositions in Writings of Czech Deaf

Praha 2013

vedoucí práce: PhDr. Anna Cícha Hronová

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 29. července 2013

Linda Patočková

Poděkování

Děkuji PhDr. Anně Cícha Hronové za odborné vedení a cenné rady při psaní této bakalářské práce. Dále děkuji ředitelce, učitelům a studentům střední školy pro sluchově postižené v Hradci Králové za umožnění mé sondy a v neposlední řadě děkuji PhDr. Kláře Richterové a Bc. Dianě Benediktové, DiS., které mi ochotně poskytly texty neslyšících autorů.

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Filozofická fakulta

Katedra / ústav: Ústav českého jazyka a teorie komunikace

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Linda Patočková

Datum narození: 25. 1. 1985

Kontaktní adresa: Anglická 521/4, 12000 Praha 2

Obor studia / kombinace: Čeština v komunikaci neslyšících

Diplomní obor: Čeština v komunikaci neslyšících

Název práce v češtině: Předložky času v psaném projevu českých neslyšících

Název práce v angličtině: Time Prepositions in Writings of Czech Deaf

Vedoucí práce: PhDr. Anna Cícha Hronová

Pokyny k vypracování:

1. Studium odborné literatury o jazykovém vzdělávání a jazykové gramotnosti neslyšících.
2. Studium zejména materiálů vztahujících se k nabývání češtiny jako druhého, resp. cizího jazyka – učebnice pro cizince, metodické příručky, manuály pro učitele, odborná literatura vztahující se k tématu výuky češtiny jako cizího jazyka.
3. Popis pravidel užívání předložek ve vyjadřování času.
4. Na základě analýzy vzorku textů neslyšících a testu zpracovaného pro výzkumné účely BP vyhodnotit chyby v užívání předložek času, hypotéza příčiny vzniku chyb.

Doporučená literatura:

- BISCHOFOVÁ, J.; HASIL, J.; HRDLIČKA, M.; KRAMÁŘOVÁ, J. *Čeština pro středně a více pokročilé*. Praha : Karolinum, 2008.
- GREGORY, S. – KNIGHT, P. – MCCracken, W. – POWERS, S. – WATSON, L. (eds.) (2001): *Problémy vzdělávání sluchově postižených*. Praha : Desktop Publishing FF UK.
- HASIL, J.; BISCHOFOVÁ, J. *Čeština pro středně a více pokročilé*. Praha : Karolinum, 1997.
- HOLÁ, L.; BOŘILOVÁ, P. *Česky krok za krokem 2*. Praha : Akropolis, 2009.
- HRDLIČKA, M.: *Předložky ve výuce ČJ jako cizího jazyka*. Praha : UK FF, 2000.
- HRDLIČKA, M.; BISCHOFOVÁ, J.: *Čeština pro cizince a azylanty B1. Metodika (Czech for Foreigners and Immigrants B1. The Methodology)*; 1. vyd. 2007, Praha : MŠMT ČR, SOZE.
- HRONOVÁ, A.; KOSINOVÁ, B., SPILKOVÁ, M. *Český jazyk v legendách*. Praha, Jazykové centrum Ulita, 2007.
- HRUBÝ, J. Schopnost číst a závažnost sluchové vady. Praha : *Info-Zpravodaj*, 1, 1998 s. 24–27.
- HRUBÝ, J.; NOUZOVÁ, M. (1997): Testování vědomostí sluchově postižených žáků v USA. *Speciální pedagogika*, 7, s. 26–63.
- KOMORNÁ, M. Sociolingvistické a pragmatické aspekty výuky češtiny jako cizího jazyka. *Info-Zpravodaj*, 2, 2008, s. 16–18.
- KUCHLER, K.; VELEHRADSKÁ, O. (1998): Průzkum čtenářských dovedností na školách pro děti s vadami sluchu. *Info-Zpravodaj*, 6, s. 22–23.
- MACUROVÁ, A. (1994b): Náš – jejich jazyk a naše vzájemná komunikace. *Naše řeč*, 77, s. 44–55.
- MACUROVÁ, A. (1995): ... protože já bavím spolu vypravovat (Komunikace v dopisech českých neslyšících), *Slovo a slovesnost*, 56, s. 23–33.
- MACUROVÁ, A. (1997): Komunikace neslyšících: možnosti, které čekají [online]. Dostupný online na WWW: <<http://ruce.cz/clanky/13>>. Cit. 29. 9. 2007.
- MACUROVÁ, A. (1998a): Naše řeč? *Naše řeč*, 81, s. 179–188.
- MACUROVÁ, A. (1998b): Nová slova já neznám. Slova (a jazyk) v dopisech českých neslyšících. *Čeština doma a ve světě*, 6, s. 109–112.

- MACUROVÁ, A. (1999): Předpoklady čtení. In: *Četba sluchově postižených*. Praha : FRPSP, s. 35–42.
- MACUROVÁ, A. (2006a): Jazyky v komunikaci neslyšících: český znakový jazyk a psaná čeština. In: *Vzdělávání sluchově postižených*. Praha : MŠMT.
- MACUROVÁ, A. (2006b): Komunikace, psaná čeština a čeští neslyšící. Problémy interkulturního porozumění [online]. Dostupný online na adrese: <<http://ruce.cz/clanky/63>>. Cit. 29. 9. 2007.
- MATULA, O.: *Český den*. Dostupný online na WWW: <http://www.varianty.cz/download/pdf/pdfs_11.pdf>. Cit. 3. 1. 2011.
- MÚHLOVÁ, K. (1990): *Hodnocení čtenářských dovedností u těžce sluchově postižených žáků* [diplomová práce]. Praha: Katedra speciální pedagogiky PedF UK.
- PETRÁŇOVÁ, R. a kol. *Čeština pro neslyšící: Předložky 3. pád.* [CD ROM] Praha : Pevnost, 2004.
- PETRÁŇOVÁ, R. a kol. *Čeština pro neslyšící: Předložky 7. pád.* [CD ROM] Praha : Pevnost, 2007.
- PETRÁŇOVÁ, R. a kol. *Čeština pro neslyšící: Předložky 4. pád.* [CD ROM] Praha : Pevnost, 2008.
- POLÁKOVÁ, M. (2000): *Čtení s porozuměním? (Čeští neslyšící a české texty)* [diplomová práce]. Praha: ÚČJTK FF UK.
- QUIGLEY, S. P.; PAUL, P., V. (1984): *Language and Deafness*. San Diego: College-Hill Press.
- RACKOVÁ, M. (1996): *České sloveso v psaných projevech českých neslyšících* [diplomová práce]. Praha: Katedra českého jazyka FF UK.
- SCHIRMER, B. B. (1994): *Language and Literacy Development in Children Who are Deaf*. New York .
- STRAKOVÁ, J.; TOMÁŠEK, V. (1995): *Mezinárodní studie čtenářské gramotnosti a její realizace v České republice*. Praha : ÚIV.
- ŠEBKOVÁ, H. (2008): *Psaná čeština českých neslyšících v internetové komunikaci* [diplomová práce]. Praha : ÚČJTK FF UK.
- ŠVAMBERK, Z. *Cvičebnice češtiny pro zahraniční studenty – nebohemisty*. 1. část. Praha : Karolinum, 1998.
- WAGNEROVÁ, J. (2008): *Kategorie rodu v češtině českých neslyšících* [diplomová práce]. Praha : ÚČJTK FF UK.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá užíváním předložek času v psané češtině českých neslyšících. Teoretická část pojednává o povaze a klasifikaci českých předložek, a to především předložek s časovým významem, tak, jak je vykládá česká odborná jazykovědná literatura, a dále pojednává o rysech psané češtiny českých neslyšících, které souvisejí s užíváním předložek. Praktická část bakalářské práce obsahuje sondu zaměřenou na užívání předložek času v psaném projevu českých neslyšících, která zahrnuje analýzu testování úrovně užívání předložkových vazeb s časovým významem u neslyšících studentů střední školy pro sluchově postižené v Hradci Králové a analýzu textů neslyšících studentů středních škol pro sluchově postižené. Práce se opírá o českou i zahraniční odbornou literaturu týkající se daných témat a měla by být přínosem především pedagogům působícím v českých školách pro sluchově postižené.

Klíčová slova: předložky, předložky času, psaná čeština neslyšících, neslyšící, chyba.

Annotation

The thesis deals with the written Czech language of the Czech Deaf, specifically with time prepositions in written Czech language of the Czech Deaf. The theoretical part of the thesis deals with feature and classification of Czech prepositions, especially time prepositions, based on Czech linguistic studies, and deals with attributes of written Czech language of the Czech Deaf related to use of prepositions. The practical part of the thesis includes research focused on usage of time prepositions in writings of the Czech Deaf and includes the analysis of qualities in the usage of prepositional phrases by the deaf students of secondary school for the hearing-impaired in Hradec Králové and analysis of written texts of Czech deaf students of secondary schools for the hearing-impaired. The thesis is based on Czech and foreign studies related to relevant topics and it should be a contribution to teachers who work in Czech schools for hearing-impaired.

Key words: prepositions, time prepositions, written Czech language of the Deaf, the Deaf, error.

Obsah

Úvod	9
1 Předložky v českém jazyce	10
1.1 Předložky v odborné jazykovědné literatuře	10
1.2 Předložky času	15
2 Předložky v psaném projevu českých neslyšících	23
3 Sonda do užívání předložek času v psaném projevu českých neslyšících	27
3.1 Testování	30
3.1.1 Struktura testu	31
3.1.2 Průběh testování	34
3.1.3 Údaje o respondentech	35
3.1.4 Vyhodnocení testování	36
3.2 Analýza textů	50
3.2.1 Úprava textů	50
3.2.2 Údaje o respondentech	50
3.2.3 Vyhodnocení analýzy textů	51
Závěr	55
Použitá literatura	57
Seznam příloh	61

Úvod

Ve své bakalářské práci se budu zabývat užíváním předložek času v psaném projevu českých neslyšících¹, což je téma, které doposud nebylo detailněji zpracováno. Bakalářská práce je strukturována na dvě části, a to na část teoretickou a část praktickou.

V první části práce se nejprve zaměřím na klasifikaci českých předložek obecně tak, jak je vykládá česká odborná jazykovědná literatura, následně se zaměřím na temporální předložky a dále stručně pojednám o rysech psané češtiny českých neslyšících, které se v textech neslyšících autorů vyskytují právě v souvislosti s užíváním předložek. Tato část je postavena na kompilaci řady odborných materiálů českých a zahraničních autorů.

Praktická část práce zahrnuje sondu do užívání vybraných primárních předložek času v psaném projevu neslyšících a je pro tuto práci stěžejní. Sestává z analýzy výsledků testu, který jsem sestavila pro tyto výzkumné účely a použila jej pro testování úrovně znalostí dané látky u neslyšících studentů střední školy pro sluchově postižené v Hradci Králové, a z analýzy textů neslyšících studentů středních škol, v nichž se zaměřím na užívání předložek času.

Výsledkem sondy by mělo být zjištění stupně znalosti užívání českých předložek času u neslyšících studentů českých středních škol pro sluchově postižené podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky a zjištění, zda dovednosti studentů odpovídají požadavkům na úspěšné složení maturitního didaktického testu z českého jazyka v úpravě pro neslyšící, který je v současné době koncipován na jazykové úrovni B1 podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky.

Výsledky zkoumání jsou pouze orientačního rázu, a to především z důvodu malého vzorku materiálů. Sonda tedy může vybízet k dalšímu zkoumání daného tématu.

¹ Pojem „neslyšící“ v této práci používám ve významu „sluchově postižení, kteří nevnímají fonémy mluvené řeči a sluchovou vadu mají vrozenou nebo ji získali v raném věku“.

1 Předložky v českém jazyce

V této kapitole se nejprve zaměřím na české předložky tak, jak je vykládá odborná jazykovědná literatura. Věnovat se budu povaze, funkci, frekvenci v řeči a klasifikaci českých prepozic. Vzhledem k tématu této práce se budu dále hlouběji zabývat předložkami temporálními.

1.1 Předložky v odborné jazykovědné literatuře

Jak uvádí odborná jazykovědná literatura², české předložky (prepozice) jsou neohebným a významově nesamostatným slovním druhem. Jejich význam se projevuje teprve ve spojení se jmény (předložka se jménem tvoří předložkový pád neboli předložkovou vazbu), samostatně se v řeči nevyskytují. Předložková vazba tvoří ve větě jediný větný člen, většinou se jedná o příslovečné určení, dále může tvořit předmět, přívlastek neshodný nebo doplněk. Podílejí se na spoluvytváření syntaktických i nesyntaktických významů jmen coby součást jejich pádových podob. „*Vyjadřují především povahu vztahu jména ke slovesu nebo jinému jménu ve větě.*“ (Příruční mluvnice češtiny [dále jen PMČ], 1995, s. 342) Podle Statistik češtiny (Bartoň a kol., 2009, s. 130), které vycházejí z korpusu SYN2005³, jsou prepozice v řeči pátým nejčastěji se vyskytujícím slovním druhem (10,7 % z textových pozic v korpusu SYN2005) a nejčastěji se vyskytujícím neohebným slovním druhem. V subkorpusech se frekvence předložek příliš neliší (beletrie 9,8 %; odborné texty 10,8 %; publicistické texty 11,5 %).

České jazykové příručky a statě věnující se předložkám vykládají rozdělení předložek různými způsoby. V zásadě se ovšem shodují v klasifikaci předložek podle původu a podle pádových vazeb. Mj. Čermák (1996; 2010) se zabývá také klasifikací prepozic dle sémantiky a funkce.

² Havránek, Jedlička (2002); Mluvnice češtiny (1986); Příruční mluvnice češtiny (1995); Styblík a kol. (2004).

³ Korpus SYN2005 obsahuje celkem 122 419 948 textových pozic.

Klasifikace předložek dle původu

Vydělujeme předložky primární a předložky sekundární.

Primární předložky (původní nebo vlastní⁴) jsou takové, jejichž původ není slovotvorně odvozený, to znamená, že vždy měly pouze předložkovou funkci. Jsou jednoslovné a jejich význam je přesný a specifický. Soubor těchto předložek je uzavřený. Jde např. o předložky *bez, do, k, na, pro, proti, s, v, z* aj.

Neslabičné primární předložky mají také vokalizovanou podobu. Tato forma prepozic se v řeči vyskytuje v případech, kdy předložka leží „*před jménem začínajícím souhláskovou skupinou (neobsahující slabikotvorné r, l)*“ (Čechová o kol., 2011, s. 91) nebo v případě, kdy nominální výraz začíná na hlásku stejnou s prepozicí. Tedy např. *ve stodole, se svým přítelem, ze školy, ke mně, ve vaně, ke konci*. V některých případech mají vokalizovanou podobu také slabičné předložky *bez, nad, od, před, přes*.

Sekundární předložky (nepůvodní nebo nevlastní) jsou slova a slovní spojení vznikající z jiných slovních druhů (podstatných jmen, příslovcí, sloves nebo zájmen) a mnohdy také podle souvislosti vystupují ve větě coby příslovce⁵ nebo pád podstatného jména⁶. Jejich vývoj v jazyce je plynulým procesem, sekundární předložky se stále vyvíjejí. Do této skupiny patří předložky *bez ohledu na, dovnitř, kolem, místo, na základě, oproti, účinkem, v průběhu, vedle* aj.

⁴ Jak je označuje např. *Česká mluvnice* (1963, s. 304).

⁵ Např. *kolem domu* × *šel kolem*.

⁶ Např. *úderem poledne* × *silným úderem*.

Klasifikace předložek dle pádových vazeb

V tabulce č. 1 je uvedeno rozložení pádové valence u prepozic v korpusu SYN2005 a jeho subkorpusech (beletrie, odborná literatura, publicistika), jak jej uvádí Bartoň a kol. (2009, s. 195). Hodnoty jsou uvedeny v procentech.

	SYN2005	BEL	ODB	PUB
Nominativ	0,03	0,03	0,04	0,04
Genitiv	23,6	24,8	22,3	23,3
Dativ	6,8	7	7,7	5,7
Akuzativ	20,9	21,2	19,6	21,6
Lokál	35,8	32,2	38,4	37,5
Instrumentál	12,9	14,7	11,9	11,9
Celkem	100	100	100	100

Tab. 1 Rozložení pádové valence u prepozic podle Bartoň a kol. (2009, s. 195).

Každá předložka se váže s určitým pádem, a to buď s jedním (např. *do, k, přes*), se dvěma (např. *na, o, před*), nebo se třemi (*s*).

Z českých primárních předložek se s **nominativem** nepojí žádná, z předložek přejatých jsou to např. *à la, contra/kontra, per, via, versus*.

Primární předložky tvořící předložkovou vazbu s **genitivem** jsou např. *bez, do, od, s, u, z, za*.

S **dativem** tvoří předložkový pár primární předložka *k*.

Mezi primární prepozice tvořící předložkový pár s **akuzativem** patří např. *na, nad, o, ob, pod, pro, před, s, v, za*.

S **vokativem** se v českém jazyce nepojí žádná předložka.

Primární prepozice tvořící předložkovou vazbu s **lokálem** jsou *na, o, při, po, v* aj.

S **instrumentálem** se pojí např. prepozice *nad, pod, před, s, za*.

Sekundární předložky se pojí ve většině případů s genitivem, výjimečně s akuzativem (*mimo*), dativem (*díky, kvůli, vůči*) či instrumentálem (*v souladu s, mezi námi*).

Klasifikace předložek dle sémantiky

Vztahy vyjadřované předložkami úzce souvisejí s jejich úlohou větného členu, kterým je nejčastěji příslovecně určení. Při klasifikaci prepozic dle jejich sémantiky zde budu vycházet z Čermáka (1996, s. 38–40; 2010, s. 176–177), který předložky dělí do sedmi tříd:

Identifikace – Předložky, na které se můžeme ptát otázkami (jako) CO/KDO?, (místo) ČEHO/KOHO?, vyjadřují zástupnost, náhradu (*Za prezidenta předal diplomy Novák.*), shodu, soulad (*Podle otce to není pravda.*) nebo srovnání (např. *oproti, proti, vůči*).

Klasifikace – Ptáme se otázkou KTERÝ?, předložky vyjadřují zařazení, členství, příslušnost (*Ten člověk je od policie.*) nebo vyloučení (např. *mimo, nepočítaje, vyjma*).

Kvalifikace – Pokládáme otázku JAKÝ?, do této skupiny patří takové předložky, které blíže specifikují nominální výraz (*umazaný od bláta; prosba o pomoc*).

Determinace akce – Otázky JAK?/ČÍM?/V CO?/Z ČEHO?/K ČEMU?/S KÝM?/VŮČI ČEMU? aj. Prepozice této sémantické třídy vyjadřují vztahy ke zdroji, materiálu (*vyrobený ze zlata*), nástroji, prostředku (*hrát na piano*), cíli, prospěchu (*sbírka pro postižené*), výsledku, účinku (*bez účinku na něco*), způsobu, míře (*splácet po částech*), účasti, společnosti (*bok po boku s někým*) nebo zřeteli, hledisku a okolnosti (*cestovat o hladu*).

Kauzalita – Předložky, na které se můžeme ptát otázkou PROČ?. Vyjadřují důvod, příčinu (*udělal to kvůli otci*), účel, určení (*jít na pivo*) nebo návaznost, reakci (*vlivem okolností*).

Lokalita – Předložky, které jsou odpovědí na otázky KDE?/KAM?KUDY?/ODKUD?, a vyjadřují tak určení polohy (např. *blízko, mezi, pod, za*), směru někam a někudy (např. *dovnitř, kolem, mezi, vedle, po*) nebo směru odněkud (např. *s, z, zespodu, ve směru od*).

Temporalita – Prepozice, na které se ptáme KDY?/ODKDY?/DOKDY?/NAKDY?/JAK ČASTO? a které nesou význam určení statického (např. *během, kolem, koncem, pře, v*), určení východiska, tedy trvání od začátku (např. *od, úderem, z, začátkem*), určení cíle, tedy trvání do konce (např. *do, konče, na*), nebo určení frekvence, distributivnosti (*po nocích*).

Klasifikace předložek dle funkce

Čermák (1996, s. 32–33; 2010, s. 175) vyděluje tři základní funkce předložek.

Adverbiální funkce (V – S) je typicky valenční funkce a vyjadřuje vztah mezi slovesem a podstatným jménem (*mluvit o filmu*). Je mezi funkcemi předložek nejčastější a „nejbohatší na paletu užívaných předložek“ (Čermák, 1996, s. 175).

Adnominální funkce předložek (S – S) je také často valenčně vázaná, ve valenci zde figurují dva nominální výrazy, nejčastěji substantiva (*prázdniny u moře; závislý na otci*).

Adverbiální funkce (PROP – S) je „relativně formálně nezávislá a kvalifikující celou větu“ (Čermák, 2010, s. 175), předložka zde spoluvytváří příslovečné určení (*v létě; z lásky*).

1.2 Předložky času

Kapitoly o předložkách času v českých mluvnicích nenalezneme⁷, spíše se o nich dočítáme v souvislosti s významy jednotlivých předložek. Např. PMČ (1995) se v kapitole Předložky podle spojitelnosti (s. 342–345) zabývá jednotlivými pády, s nimiž prepozice tvoří předložkové vazby, a dále rozebírá významy jednotlivých předložek. Podobně jako většina⁸ mluvnic, se kterými jsem pracovala, se ovšem zaobírá především prostorovým významem předložek. Předložkám času se věnuje jen okrajově.

V této kapitole se pokusím shrnout základní informace, které je možné v české odborné jazykové literatuře o předložkách času nalézt. Nejprve uvedu seznam všech v literatuře uvedených temporálních prepozic a dále se budu věnovat pouze primárním temporálním předložkám, protože právě ony jsou předmětem praktické části této bakalářské práce. Uvedu jejich rozdělení podle subtříd temporality, jak je popsal Čermák (1996; 2010), budu se věnovat jejich frekvenci a stručně vyložím možné významy jednotlivých primárních temporálních prepozic v jejich pádových vazbách.

⁷ Na což poukazuje také Hrdlička (2000, s. 102), když píše o problematice výuky cizinců v souvislosti s problémy při prezentaci časových prepozic: „[...]cizinec totiž mnohdy nedokáže adekvátním způsobem postihnout základní významové rysy jednotlivých předložek a rozdíly mezi nimi. Chybí rovněž explicitní zpracování předložek s časovým významem právě z hlediska jinojazyčného mluvčího, což pokládáme za nedostatek zásadního rázu.“

⁸ Srov. např. Čechová a kol (2011); Havránek, Jedlička (1963); Havránek, Jedlička (2002); PMČ (1995); Styblík a kol. (2004).

Výčet českých temporálních prepozic

Žádná z českých jazykových příruček neuvádí úplný seznam temporálních předložek⁹, a tak jsem se tento výčet pokusila vytvořit na základě prostudovaných jazykových příruček¹⁰, statí věnujících se předložkám¹¹, učebnic pro cizince¹² a pro neslyšící¹³ a výukových CD-ROMů¹⁴. Seznam českých temporálních prepozic a jejich zařazení k určitému pádu (příp. pádům), s nímž (příp. s nimiž) tvoří předložkovou vazbu, je uveden v tabulce č. 2. Řazení předložek je abecední.

	Primární předložky	Sekundární předložky
Genitiv	<i>do, od, z/ze, za</i>	<i>během, blízko, blíže, dnem, kol, kolem, koncem, na začátku, na konci, na přelomu, na sklonku, na úvod, na závěr, okolo, po dobu, počátkem, postupem, průběhem, při příležitosti, s platností od, s účinností od, úderem, uprostřed, úvodem, v době, v období, v polovině, v průběhu, v rozmezí, v úvodu, v závěru, vprostřed, začátkem, závěrem, zraje</i>
Dativ	<i>k/ke/ku</i>	
Akuzativ	<i>na, o, ob, po, pro, přes, v/ve, za</i>	<i>mezi</i>
Lokál	<i>na, o, po, při, v/ve</i>	
Instrumentál	<i>nad, před</i>	<i>konče, končíc, napříč, počínaje, počínajíc, mezi, začínaje, začínajíc</i>

Tab. 2 České temporální prepozice a jejich pádové vazby.

⁹ Srov. Čermák (1996, s. 30): „Na rozdíl třeba od zájmen, číslovek či spojek přitom žádná česká gramatika neuvádí ani plný výčet předložek (podobný osud mají, byť z jiných důvodů, jen partikule.“

¹⁰ Bartoň a kol. (2009); Čechová a kol. (2011); Čermák (2010); Havránek, Jedlička (1963); Havránek, Jedlička (2009); Hrdlička (2000); Mluvnice češtiny (1986); PMČ (1995); Styblík a kol. (2004).

¹¹ Čermák (1996).

¹² Bischofová a kol. (2008); Bischofová, Hádková (2005); Hádková (2006); Holá (2007); Holá (2008a); Holá (2008b); Holá, Bořilová (2009); Hrdlička a kol. (2008).

¹³ Cícha Hronová, Štindlová (2011); Hronová, Kosinová, Spilková (2007); Hudáková, Macurová (2003).

¹⁴ Petráňová (2004a), Petráňová (2004b), Petráňová (2007).

Subtřídy temporality

V tabulce č. 3 uvádím jednotlivé pádové vazby tvořené primárními předložkami času rozdělené dle tříd určení, jak je popsal Čermák (1996, s. 44-46), doplněné o ostatní primární předložky času vyjmenované v tab. 1. Důležité je v tomto kontextu zmínit, že rozdělení do jednotlivých skupin může být v některých případech sporné, proto zde pro objasnění uvádím příklady užití. Černou barvou jsou uvedeny předložkové vazby a ilustrační příklady, které v této souvislosti uvádí Čermák (1996, s. 44-46), modrou barvou jsou vyznačeny zbývající primární prepozice¹⁵ uvedené v tabulce č. 2. Předložkové páry jsou v tabulce řazeny abecedně.

Subtřída temporality	Předložkové vazby
Statické určení	<i>k + D (k ránu); na + A (na podzim); na + L (na jaře); nad + I (nad ránem); o + A (o hodinu); o + L (o víkendu); po + A (po celý den); po + L (po roce); před + A (před rok 2013); před + I (před rokem); přes + A (přes rok); při + L (při obědě); v + A (v pondělí); v + L (v roce); za + A (za rok); za + G (za války).</i>
Určení východiska	<i>od + G (od roku); z + G (z roku).</i>
Určení cíle	<i>do + G (do roku); na + A (na rok); po + A (po tuto dobu); pro + A (pro dnešek).</i>
Určení frekvence	<i>ob + A (ob den); po + A (po nocích).</i>

Tab. 3 Rozdělení českých primárních předložek s časovým významem dle subtříd temporality.

¹⁵ Ilustrační příklady k těmto prepozicím čerpám z vlastní jazykové zkušenosti.

Frekvence primárních temporálních prepozic

Frekvence jednotlivých primárních temporálních předložek v řeči je uvedena v tabulce č. 4. Čerpala jsem z Bartoň a kol. (2009, s. 193), kteří vypracovali „*frekvenční seznam všech lemmat českých a přejatých latinských jednoslovných prepozic v korpusu SYN2005 seřazených podle frekvence bez ohledu na jejich pádové požadavky.*“. Seznam čítá celkem 85 jednoslovných prepozic, z nichž jsem vybrala primární prepozice, které mohou nést časový význam. V tabulce č. 4 jsou tyto předložky seřazeny dle pořadí jejich frekvence, je zde uveden počet jejich výskytů v korpusu SYN2005¹⁶ a pořadí jejich frekvence z celkového počtu 85 předložek.

Prepozice	Počet výskytů	Pořadí
v	2 348 038	1
na	1 782 595	2
z	876 820	4
do	683 984	5
o	592 982	6
k	572 344	7
za	395 094	8
pro	367 735	9
po	337 955	10
od	249 223	11
při	165 090	13
před	149 861	14
nad	75 812	19
přes	62 842	21
ob	206	67

Tab. 4 Frekvence primárních temporálních předložek podle Bartoně a kol. (2009, s. 193)

¹⁶ Celkový počet textových pozic všech 85 předložek v korpusu SYN2005 činí 10 616 326.

Sémantika primárních temporálních prepozic

Nyní stručně vyložím možné významy jednotlivých primárních temporálních prepozic v jejich pádových vazbách tak, jak je uvádí digitalizovaná podoba Slovníku spisovného jazyka českého¹⁷ (dále jen SSJČ), a uvedu příklady užití předložek v konkrétním významu, případně doplněné o příklady ustálených spojení, v nichž dané předložky figurují.

Do

Váže se s genitivem. Vyjadřuje mj. dovedení děje až k prostorové, časové nebo číselné hranici. V časovém významu např.: *pracovat až do rána* (tzn. po celou noc); *dřít od tmy do tmy* (tj. celý den); *zpívat od rána do večera* (tj. po celý den); *zůstat do konce představení*; *vrátit se do desíti hodin*; *čekat do posledního okamžiku*; *průchod do odvolání*; *do Vánoc se naučí bruslit* (tzn. než budou Vánoce); *do týdne se uzdravit* (tj. než skončí týden), *během týdne*; *do roka a do dne* (tzn. přesně za rok).

K

Předložkovou vazbu tvoří s dativem. Vyjadřuje mj. blízkost časové hranice, přibližnost časového nebo číselného údaje. V tomto významu např.: *k ránu se vyjasnilo*; *k večeru*; *není dlouho ke dni*; *bylo to k půlnoci* (tj. krátce před půlnocí); *ke konci měsíce* (tzn. krátce před koncem); *vrátí se k šesté* (tj. před šestou, kolem šesté); *čemu se v mládí naučíš, k stáru jako bys našel* (přísloví).

Na

Váže se s akuzativem a lokálem. Vyjadřuje mj. **1.** časový údaj (s akuzativem i lokálem), tj. např.: *na podzim*, *na jaře*; *na svatého Jiří*; *na druhý den*; *na neděli*; *na poslední chvíli*; *na stáří*; *na začátek*, *na konec*; *na začátku*, *na konci*; *na úsvitě*; *na sklonku dne*. Nebo **2.** prostorovou nebo časovou hranici, prostorový nebo časový úsek (ve spojení s akuzativem), např.: *táhlo na poledne*; *v noci na dnešek*; *propustit na hodinu*; *odsouzený na dvacet let*; *přijít na krátkou dobu*; *pozvat na dnešek*; *plán na pět let*, *práce na den*; *jet na týden do hor*; *být na noc doma*.

¹⁷ Dostupná na <<http://ssjc.ujc.cas.cz/>>.

Nad

Váže se s instrumentálem. Její výklad v časovém významu není v digitalizované verzi SSČJ uveden, můžeme ho ovšem kvalifikovat jako vyjádření časového údaje přibližně ve smyslu „těsně před nějakou dobou“ (*nad ránem*).

O

Předložkový pár tvoří s akuzativem a lokálem. Vyjadřuje mj. **1.** rozdíl při udávání míry (s akuzativem), např. *o rok starší*. Nebo **2.** časový údaj ve smyslu „v době něčeho“ (s lokálem, případně s akuzativem), tj. např.: *o půlnoci; čaj o páté; o Vánocích; o žních; o prázdninách; o pouti* nebo zastarale *o Štědrý večer; o Bilou sobotu*.

Ob

Pojí se s akuzativem. Vyjadřuje vynechání, přeskočení, přeskokování při nějakém postupu v prostoru nebo v čase. V časovém významu např. *ob den*.

Od

Předložka pojící se s genitivem, vyjadřující mj. začátek, časové nebo místní východisko v pořadí, zastarale označuje datování. Např.: *od začátku; od rána; od narození; od malička; od pradávna; od nepaměti; mít dva roky od svatby; od té doby; od pokolení do pokolení; od věků do věků; den ode dne; ode dne ke dni; žít ode dne ke dni; od přání k uskutečnění je daleko*; ustálené spojení *propustit od hodiny*.

Po

Váže se s akuzativem a lokálem. V časovém významu vyjadřuje **1.** časové rozpětí (s akuzativem), např.: *bdít po celou noc; po celý rok; po nějaký čas; po několik dní; po generace; po staletí*. Nebo **2.** vyjadřuje následnost v čase (s lokálem), např.: *odpočinek po práci; po letech se sešli; po vyučování; po sezóně; po čase* (tj. za čas); *rok po roce; odchází jeden po druhém; přijít po někom na řadu; být po nemoci; je tu jako po vymření; domy vyrůstají jako houby po dešti* (tj. velmi rychle); V ustálených spojeních se s touto předložkou setkáváme např.: *už je po tom, už je po všem* (tj. je to skončeno); *je po starosti, po pochybnostech* (tj. zmizely); *je po komedii, po legraci* (tzn. skončilo se

to, je to hotovo); *je po autě* (tzn. je zničeno); *je po svatbě* (tj. je zmařena); *je po něm* (tzn. je mrtev).

Pro

Tvoří předložkovou vazbu s akuzativem. Vymezuje mj. čas nebo okolnosti, např.: *mít památku pro celý život*; *práce je pro dnešek skončena*; *pro jednou snad nebude tak zle*; *pro začátek*; *pro tentokrát*; *pro podruhé*; *pro tuto chvíli*. Ustálená spojení, kde předložka *pro* figuruje, jsou např.: *pro každý případ*, *pro všechny případy*; *pro ten případ*.

Před

Pojí se s instrumentálem a vyjadřuje mj. dřívější zařazení děje v čase: *před chvílí*; *před nedávnem*; *před okupací*; *bylo to před Vánoce*; *mít před svatbou*. V ustálených spojeních ji najdeme např.: *mít před sebou* (co), tj. počítat s vykonáním něčeho v brzké době.

Přes

Váže se s akuzativem. Vyjadřuje mj. přesahování, překročení prostorové nebo časové meze. Ve významu časovém např.: *pracuje v podniku přes třicet let*; *pět minut přes deset*; *pracovat přes čas*; *je mu přes padesát*.

Při

Předložka tvořící předložkový pár s lokálem. Naznačuje mj. způsob činnosti nebo okolnosti, podmínky, za které se něco děje nebo stav, v kterém něco trvá. V časovém významu např.: *pracovat při umělém světle*; *studuje při zaměstnání*; *procházky při měsíčku*; *přijít o život při pouličním neštěstí*; *zpívat při práci*; *přistihnout při činu*; *zmínil se o tom při té příležitosti*; *udělám to při jednom*; *udělat něco při dobré paměti*.

V

Váže se s akuzativem a lokálem. Významy časové jsou **1.** vyjádření časového údaje (s akuzativem), např.: *v úterý*; *ve všední den*; *ve tři hodiny*; *v poledne*; *v tu chvíli*; *v předvečer svátků*; *v podvečer*; *v pravý čas*; *v kolik (hodin) přijdeš?*. **2.** Vyjádření doby, časového rozpětí nebo časové okolnosti, za které se něco děje (ve vazbě s lokálem),

např.: *v určitém okamžiku; v okamžiku* (tj. hned); *v nejbližší době; ve dne v noci* (tzn. stále); *v půlnoci; v zimě; v roce 1967; v padesátých letech; v minulém století; hodně v životě zkusil* (tj. během života).

Z

Předložkový pár tvoří s genitivem. Vyjadřuje mj. časové východisko nebo časové určení, např.: *ze soboty na neděli; z jara; z rána; z večera; den ze dne; ze začátku; z počátku*.

Za

Pojí se s genitivem a akuzativem. Ve spojení s genitivem vyjadřuje mj. **1.** dobu nebo časové rozpětí, v kterém se něco děje nebo vyjadřuje časovou okolnost, během které něco probíhá, např.: *za (bílého) dne; za noci; za májového podvečera; za onoho času; za starých časů; za Karla IV.; za poslední války; za živa; za mlada*. Nebo **2.** okolnosti, při nichž se něco děje, např.: *za deště; za každého počasí; za tmy; za šera; za sucha; za svobodna; za hlubokého ticha; za účasti, za nepřítomnosti někoho; za určitých okolností/podmínek; dovědět se něco za tepla* (tzn. ihned). Ve spojení s akuzativem vyjadřuje dobu, po jejímž uplynutí nebo během které se něco děje, např.: *přijdu za chvíli; vrátí se za týden; dvakrát za den; za ten rok velmi sešel; za hodinku si všechno nepovíme; (za) celý život nezastonal; jet stokilometrovou rychlostí za hodinu*.

2 Předložky v psaném projevu českých neslyšících

Psaná čeština českých neslyšících je v posledních letech často diskutovaným tématem. Důvodem je mj. uvědomění si skutečnosti, že čeští neslyšící mají s českým většinovým jazykem určité potíže, což je omezuje v jejich interakci s většinovou společností a klade jim překážky ve vzdělávání.

Vzhledem k tomu, že se psané češtině českých neslyšících v posledních letech věnovalo množství autorů¹⁸, a to především v bakalářských a diplomových pracích, nebudu zde opakovat obecné informace, ale zaměřím se pouze na ty rysy, které se týkají užívání předložek¹⁹.

Vybrané jevy zmíněné v odborné literatuře nyní stručně popíši, pokusím se je usouvztažnit s tématem této bakalářské práce a doložím příklady z textů neslyšících autorů, které jsem pro výzkumné účely této bakalářské práce analyzovala.

Vycházet můžeme z typologie chyb podle Thompsona, s níž pracují např. Quigley a Paul (1984) a také někteří čeští autoři zabývající se psanou češtinou neslyšících²⁰. Thompson vyděluje 4 základní typy odchylek v psaném projevu amerických neslyšících, a to **přidávání slov**²¹ (addition), **vynechávání slov**²² (omission), **nahrazování**²³ (substitution) a **chybný slovosled**²⁴ (order).

¹⁸ Např. Macurová (1995); Macurová (1998); Macurová (1999); Bartošová (2010); Benediktová (2010); Hudáková (2002); Komorná (2008); Kuchler, Velehradská (1998); Poláková (2000), Poláková (2001); Racková (1996); Richterová (2009); Šebková (2008); Wagnerová (2008), Zýková (1996).

¹⁹ K předložkám místa v psaném projevu českých neslyšících Bartošová (2010).

²⁰ Např. Bartošová (2010); Benediktová (2010); Komorná (2008); Macurová (1998); Richterová (2009).

²¹ Srov. Hudáková (2002, s. 128); Komorná (2008, s. 44); Macurová (1998, s. 183); Quigley, Paul (1984, s. 148).

²² Srov. Hudáková (2002, s. 128); Komorná (2008, s. 44); Macurová (1998, s. 183); Quigley, Paul (1984, s. 148).

²³ Srov. Hudáková (2002, s. 128); Komorná (2008, s. 44); Macurová (1998, s. 183).

Přidání předložek v analyzovaných textech jsem zaznamenala např. ve větách „V dopoledne odpočíval a koukal na tv atd.“ (text 21)²⁵ a „Chtěla bych na Vás pozvat na výlet ZOO²⁶“ (text 3).

Vynechání slov se vyskytlo např. ve větě „Pozdějí odpočivali a jsme se koukali přehrada [...]“ (text 2), kde patrně došlo k vynechání předložky *na*²⁷, anebo ve větě „Eva pracuje největší softwarová firma“ (text 12), kde je vynechána předložka *v*²⁸.

Příkladem nahrazení slov mohou být případy „[...] pěšky nahoru na hora, která největší hora v Moravě [...]“ (text 18), kde autor zvolil předložku *v* namísto *na*, nebo „[...] jeli do Mělníky vykoupali na bazenu.“ (text 21), kde autor textu zvolil předložku *na* namísto předložky *v*.

Příklad chybného slovosledu ve vazbách předložek (např. umístění předložky za jméno, se kterým se váže) jsem v analyzovaných textech neodhalila.

Dalším jevem, který souvisí s užíváním předložek v textech českých neslyšících, je **chybná valence** slov²⁹. Jak už bylo uvedeno v kapitole 1, v případě prepozic se jedná o vazby verbum – prepozice – substantivum (V – Prep – S), substantivum – prepozice – substantivum (S – Prep – S) a prepozice – substantivum (Prep – S).

V případě **V – Prep – S** musí uživatel jazyka správně časovat dané sloveso dle kontextu věty, zvolit významově vyhovující předložku a náležitě skloňovat jméno následující po předložce. Autoři analyzovaných textů se s tímto úkolem vypořádali chybně např. v kontextech „Když jsem seděla na velblouda [...]“ (text 6), kdy pisatelka chybně skloňovala substantivum (*velbloud*) a „[...] farmář se prohlédl do stodoly [...]“

²⁴ Srov. Hudáková (2002, s. 129); Komorná (2008, s. 44); Macurová (1998, s. 183); Quigley, Paul (1984, s. 149).

²⁵ Analyzované texty jsou obsahem přílohy 3.

²⁶ Současně je v této větě možné interpretovat také chybu typu vynechání slova, a to vynechání předložky *do* (ZOO).

²⁷ A zároveň došlo k chybnému skloňování substantiva (*přehrada*) a k chybnému slovosledu ve větě.

²⁸ A zároveň došlo k chybnému skloňování obou jmen následujících po předložce (*softwarová firma*).

²⁹ Srov. Hudáková (2002, s. 129); Komorná (2008, s. 43); Macurová (1998, s. 184).

(text 11), kde došlo patrně k chybnému výběru významového slovesa (*prohlédnout si* namísto *pohlédnout*)³⁰.

Valence typu *S – Prep – S* klade na pisatele nároky na náležité skloňování jména ležícího před prepozicí (na základě kontextu dané věty), dále na výběr významově vhodné prepozice a na správné skloňování substantiva následujícího po předložce (podle jejích pádových vazeb). Nedostatky v této rovině jsem v analyzovaných textech našla např. v případech „*Srás před hlavní východ*“ (text 3), kdy došlo k chybnému skloňování obou jmen následujících po předložce (*hlavní, východ*), podobně jako „*[...] rodiče s maturanti tancovali.*“ (text 7).

Vazba typu *Prep – S* je z hlediska nároků na pisatele nejmírnější, pisatel v tomto případě vybírá vhodnou prepozici a dále náležitě skloňuje následující substantivum. Nedostatky v tomto smyslu jsem zjistila např. ve větách „*Tlumočila v noci při potíže.*“ (text 14) a ve větě „*[...] přijdete za týden na kontrola.*“ (text 24), kdy v obou případech autoři chybně skloňovali substantiva následující po předložkách.

S chybnou valencí slov úzce souvisí **problémy s gramatickým rodem**. Této problematice se ve své diplomové práci *Kategorie rodu v češtině českých neslyšících* blíže věnovala Wagnerová (2008)³¹. V souvislosti s předložkami, na základě rozboru výsledků dotazníku týkajícího se mj. znalosti jmenného rodu podstatných jmen a jejich skloňování, Wagnerová mj. uvádí, že k tomu, aby pisatel substantivum správně skloňoval, „*[...] znalost rodu podstatných jmen nestačí. Je třeba také z věty poznat jednotlivé vztahy mezi větnými členy (i za pomoci předložek [...]).*“ (Wagnerová, 2008, s. 142).

Na všechny v této kapitole zmíněné typy chyb, které se vyskytují v textech českých neslyšících autorů, může mít vliv **interference**. Tento jevem se promítá do psané češtiny českých neslyšících obecně, a tedy také do užívání předložek. Jedná se o fenomén, kdy se rysy mateřského jazyka promítají do jazyka cizího. V tomto případě český znakový jazyk – český jazyk. Znakové jazyky využívají prostor a pohyb pro

³⁰ Anebo se autor dopustil záměny zvratného zájmena (*se × si*) a zároveň přidání předložky (*do*) a chybného skloňování substantiva (*stodola*).

³¹ Dále se o problémech s gramatickým rodem zmiňuje např. Komorná (2008, s. 43).

vyjádření mj. prostorových nebo časových vztahů. Např. pro vyjádření polohy dvou objektů mluví znakového jazyka nejprve objekty pojmenuje, příp. specifikuje jejich povahu, a následně je umístí do prostoru³². Nepoužívá při tom žádné jazykové prostředky, které by bylo možné přirovnat k prepozicím. Pro neslyšící jsou tedy předložky vlastně neznámým jazykovým prostředkem. Aby mohli předložky správně užívat, musí nejprve pochopit jejich význam obecně a následně se naučit pravidlům jejich užívání. Není proto divu, že se čeští neslyšící pisatelé ve svých textech dopouštějí chyb v užívání předložek.³³

Jak poukazuje např. Macurová (1998), v některých případech je složité nebo dokonce nemožné klasifikovat typ konkrétní chyby. Macurová (1998, s. 183) toto tvrzení ilustruje příkladem „*Muž a žena se šli domů.*“, což je možné klasifikovat buď jako přidání reflexivního morfému (*se*), nebo jako výpustku významového slovesa (např. *podívat, milovat*). Podobnou, těžko klasifikovatelnou, chybou v analyzovaných textech je případ „*Ráda si povídá s společností.*“ (text 14), který je možné hodnotit buď jako chybné skloňování substantiva (*společnost* – tedy správně *se společností*), nebo jako nahrazení předložky (*s* namísto *ve*).

³² Více o využívání prostoru ve znakových jazycích např. Boyes Braem; Kolb (1990).

³³ Více o interferenci z českého znakového jazyka do psané češtiny neslyšících např. Hudáková (2002, s. 129); Macurová (1998, s. 184); Ziebikerová (2009).

3 Sonda do užívání předložek času v psaném projevu českých neslyšících

Ve své orientační sondě jsem se zaměřila na užívání výhradně primárních předložek, a to proto, že primární předložky jsou v českém jazyce zastoupeny ve větší míře než předložky sekundární (konkrétně dle Bartoně a kol., 2009, s. 194: primární prepozice 97,5 %; sekundární prepozice 2,5 %), a čeští neslyšící s nimi tedy přicházejí do kontaktu častěji. Proto je třeba zjistit, jak je čeští neslyšící ovládají, abychom na výsledky mohli reagovat případnou změnou v systému výuky češtiny na školách pro sluchově postižené.

Cílem mé sondy je zjištění úrovně znalosti primárních temporálních předložek u neslyšících studentů středních škol a odborných učilišť pro sluchově postižené. Zaměřím se v ní na zjištění stupně znalosti této látky, a to do úrovně B1 (včetně) podle dokumentu Společný evropský referenční rámec pro jazyky: Jak se učíme jazykům, jak je vyučujeme a jak v jazycích hodnotíme. (dále jen SERRJ). Právě tuto kategorii znalosti jazyka jsem zvolila z toho důvodu, že na její úrovni je momentálně koncipována státní maturitní zkouška z českého jazyka v úpravě pro neslyšící³⁴.

Sonda je rozdělena na dvě části. První část s pracovním názvem „Testování“ obsahuje analýzu testu určeného neslyšícím studentům střední školy a odborného učiliště pro sluchově postižené v Hradci Králové, který jsem sestavila pro tyto účely. V části „Analýza textů“ analyzuji školní texty neslyšících studentů, kde se zaměřuji na užívání vybraných primárních předložek s časovým významem - na jejich četnost, správnost užití v kontextu a korektní skloňování jména následujícího po předložce.

³⁴ srov. Cícha Hronová; Čížková; Fuková. (2011, s. 49): „Maturitní zkouška z češtiny pro neslyšící je proto pojímána jako zkouška z cizího jazyka a úroveň jazykových znalostí, které musí u zkoušky neslyšící student prokázat, odkazuje k výše zmíněnému dokumentu Rady Evropy (SERRJ – pozn. Patočková) konkrétně úrovni B1.“

Hypotézy

Na základě poznatků o psané češtině českých neslyšících se domnívám, že mé šetření může ukázat následující:

1. Úroveň dovednosti užívání vybraných temporálních prepozic u vzorku respondentů testu splňuje procentuální hranici pro úspěšné složení maturitního didaktického testu z českého jazyka v úpravě pro neslyšící.
2. Úroveň dovednosti správného užívání primárních temporálních prepozic stoupá s přibývajícím dobou studia.
3. Čeští neslyšící studenti středních škol pro sluchově postižené ve svých textech neužívají aktivně všechny předložky času, jejichž výskyt v tomto výzkumu sleduji. Užívají jen několik z nich, a to v kontextech, které mají zažité především ze školy. Toho se týkají časté citace naučených slovních spojení, jako např. *v* + akuzativ jména označujícího název dne v týdnu (*v pondělí*), *v* + číslovka označující hodinu (*v 8 hodin*), *v* + lokál jména označujícího název měsíce nebo ročního období (*v lednu*, *v zimě*), *na* + lokál jména označujícího název ročního období (*na jaře*), *na* + akuzativ jména označujícího název ročního období (*na podzim*) předložky *od* a *do* ve slovních spojeních jako např. *od 8.30 do 9.00*, dále slovní spojení často opakovaná ve školních pracích³⁵ (*o prázdninách*, *o víkendu*, *po obědě* apod.). Ostatní prepozice jsou v textech neslyšících studentů zastoupeny v malé míře nebo vůbec.
4. Jména následující po předložkách jsou v analyzovaných textech správně skloňována v často frekventovaných slovních spojeních uvedených v bodě 3. V jiných případech se v jejich skloňování často vyskytují chyby.

³⁵ Která jsou, dle mých osobních zkušeností s výukou českého jazyka ve škole pro sluchově postižené, často zaměřená na popis událostí týkajících se osobního života žáků a studentů.

Sledované předložkové páry

Na počátku výběru předložkových vazeb pro svoji sondu jsem vycházela z následujícího seznamu primárních předložkových vazeb s časovým významem, který jsem sestavila na základě prostudovaných jazykových příruček.

<i>do</i> + genitiv;	<i>ob</i> + akuzativ;	<i>o</i> + lokál;
<i>od</i> + genitiv;	<i>po</i> + akuzativ;	<i>po</i> + lokál;
<i>z</i> + genitiv;	<i>pro</i> + akuzativ;	<i>při</i> + lokál;
<i>za</i> + genitiv;	<i>přes</i> + akuzativ;	<i>v</i> + lokál;
<i>k</i> + dativ;	<i>v</i> + akuzativ;	<i>nad</i> + instrumentál;
<i>na</i> + akuzativ;	<i>za</i> + akuzativ;	<i>před</i> + instrumentál;
<i>o</i> + akuzativ;	<i>na</i> + lokál;	

Ze seznamu jsem následně vypustila předložkové vazby s časovým významem *nad* + instrumentál, *o* + akuzativ, *ob* + akuzativ, *pro* + akuzativ a *přes* + akuzativ, protože nejsou uvedeny v metodických manuálech definujících jazykové úrovně češtiny A1–B2³⁶ (dále ČCJ A1–B2, tj. Čeština jako cizí jazyk A1–B2), takže je není možné zařadit do jednotlivých jazykových úrovní českého jazyka podle SERRJ.

Finální seznam patnácti sledovaných předložkových párů s časovým významem je tedy následující:

<i>do</i> + genitiv;	<i>na</i> + akuzativ;	<i>o</i> + lokál;
<i>od</i> + genitiv;	<i>po</i> + akuzativ	<i>po</i> + lokál;
<i>z</i> + genitiv;	<i>v</i> + akuzativ;	<i>při</i> + lokál;
<i>za</i> + genitiv;	<i>za</i> + akuzativ;	<i>v</i> + lokál;
<i>k</i> + dativ;	<i>na</i> + lokál;	<i>před</i> + instrumentál.

³⁶ Bischofová a kol. (2001); Čadská a kol. (2005); Hádková a kol. (2005).

3.1 Testování

Test zjišťoval znalost patnácti předložkových párů uvedených na s. 25 a byl určen neslyšícím studentům střední školy (dále jen SŠ) a odborného učiliště (dále jen OU) pro sluchově postižené v Hradci Králové s tím, že se netýkal studentů posledních ročníků s přihlédnutím k jejich povinnostem.

Výsledkem testování by mělo být ověření stupně znalosti užívání českých předložek času u neslyšících studentů českých středních škol pro sluchově postižené na úrovni B1 SERRJ nebo zjištění, že studenti v tomto ohledu nejsou na maturitní zkoušku připraveni (případně zjištění, na jaké úrovni SERR jejich znalosti jsou).

Výsledky testování budu hodnotit podle kritérií pro hodnocení didaktického testu státní maturitní zkoušky z českého jazyka v úpravě pro neslyšící, jejichž hranice úspěšnosti činí 44 %³⁷.

Obsahem této kapitoly je dále popis obsahu a struktury testu, stručný popis průběhu samotného testování, informace o respondentech a vyhodnocení výsledků testování.

³⁷ Srov. *Kritéria hodnocení zkoušek a dílčích zkoušek společné části maturitní zkoušky*.

3.1.1 Struktura testu

Test jsem sestavila na základě prostudované literatury, a to jazykových příruček³⁸, učebnic češtiny pro cizince³⁹ a pro neslyšící⁴⁰, ČCJ A1–B2 a zadání maturitních didaktických testů z českého jazyka v úpravě pro neslyšící⁴¹.

Úrovně testu

Test je rozdělen do tří úrovní obtížností podle kategorií SERRJ A1–B1, které jsou popsány v ČCJ A1–B1.

V nejnižší úrovni obtížnosti testu sestaveného pro výzkumné účely této bakalářské práce (A) jsou testovány předložkové vazby s časovým významem uvedené v ČCJ A1, která odpovídá úrovni znalosti češtiny jako cizího jazyka na úrovni A1.

Předložkové vazby testované ve druhé úrovni testu (B) jsou vybrány na základě obsahu ČCJ A2, který odpovídá úrovni znalosti češtiny jako cizího jazyka na úrovni A2.

Nejvyšší úroveň obtížnosti testu (C) obsahuje předložkové vazby uvedené v ČCJ B1, která odpovídá úrovni znalosti češtiny jako cizího jazyka na úrovni B1.

³⁸ Havránek, Jedlička (2009); Hrdlička (2000); Mluvnice češtiny (1986); PMČ (1995); Styblík a kol. (2004).

³⁹ Bischofová a kol. (2008); Bischofová, Hádková (2005); Hádková (2006); Holá (2007); Holá (2008a); Holá (2008b); Holá, Bořilová (2009); Hrdlička a kol. (2008).

⁴⁰ Cícha Hronová, Štindlová (2011); Hronová, Kosinová, Spilková (2007); Hudáková, Macurová (2003).

⁴¹ *Český jazyk v úpravě pro neslyšící – Didaktický test – Čtení a jazyková kompetence* (2011a; 2011b; 2012a; 2012b; 2013).

Typy cvičení a jejich obsah

Každá z úrovní testu zahrnuje tři typy cvičení, které jsou pro jednotlivé úrovně totožné.

Typologie cvičení je podobná cvičením běžně se vyskytujícím v učebnicích pro cizince.

První typ cvičení obsahuje věty, v nichž respondent volí mezi dvěma předločkami tu, která významu věty odpovídá.

Ve druhém typu cvičení respondent do vět dosazuje předložky z výběru.

Ve třetím typu cvičení jsou obsaženy věty, v nichž dotazovaný určuje správnost nebo nesprávnost užitých předložek času a případně je opravuje.

Věty obsažené ve cvičeních testu jsou převzaty především z uvedených učebnic pro cizince a pro neslyšící, dále z ČCJ A1–B1 a zadání maturitních didaktických testů z českého jazyka v úpravě pro neslyšící. V některých případech jsou věty upraveny nebo zjednodušeny.

Každá z předložkových vazeb je v testu užitá třikrát, a to v každém typu cvičení.

Předložkové páry, které spadají do jazykové úrovně A1, jsou obsaženy ve všech úrovních obtížnosti testu vždy jednou. Předložkové vazby úrovně A2 jsou testovány dvakrát v úrovni B a jednou v úrovni C. A předložkové vazby spadající do jazykové úrovně B1 jsou obsahem tří cvičení úrovně C.

Každá z úrovní obtížnosti testu tedy obsahuje všechny předložkové vazby odpovídající jazykové úrovni podle SERRJ a úroveň znalosti jednotlivých předložkových párů časového významu je testována všemi užitými možnostmi.

Jednotlivé úrovně obtížnosti testu sledují následující předložkové páry.

úroveň A

do + genitiv
od + genitiv
na + akuzativ
v + akuzativ
za + akuzativ
o + lokál
v + lokál
před + instrumentál

úroveň B

do + genitiv
od + genitiv
za + genitiv
na + akuzativ
v + akuzativ
za + akuzativ
na + lokál
o + lokál
po + lokál
v + lokál
před + instrumentál

úroveň C

do + genitiv
od + genitiv
z + genitiv
za + genitiv
k + dativ
na + akuzativ
po + akuzativ
v + akuzativ
za + akuzativ
na + lokál
o + lokál
po + lokál
při + lokál
v + lokál
před + instrumentál

Test zahrnuje hlavičku, kterou respondenti vyplnili před započítím samotné práce. Hlavička obsahuje informace o škole, ročníku a typu studia, který respondent navštěvuje, o jeho věku, pohlaví, druhu sluchové vady, případném druhu sluchové vady rodičů a preferovaném způsobu komunikace respondenta.

Podoba testu je v příloze č. 1.

3.1.2 Průběh testování

Testování proběhlo v červnu 2013 ve škole pro sluchově postižené v Hradci Králové.

Testy jsem studentům zadávala sama a komunikace probíhala v českém znakovém jazyce.

Před rozdělením testů jsem studentům vysvětlila důvod testování, obsah hlavičky testu a zadání jednotlivých cvičení. Dále studenti pracovali samostatně. Z technických důvodů ovšem nebylo možné studenty rozsadit tak, aby bylo zamezeno možnému opisování. V případě nepochopení zadání jsem jej vysvětlila dle potřeb konkrétního dotazovatele, na jiné otázky jsem neodpovídala.

U většiny respondentů jsem se setkala s ochotou spolupracovat. Několik z nich mělo po ukončení práce zájem o sdělení správných řešení.

Vyplnění celého testu trvalo průměrně 35 min.

3.1.3 Údaje o respondentech

Testování se zúčastnilo celkem 38 studentů SŠ a OU pro sluchově postižené v Hradci Králové. Na základě údajů uvedených v hlavičkách testů jsem do analyzovaného vzorku zařadila pouze takové testy, jejichž respondenti se zařadili do skupiny neslyšících. Analyzovala jsem tedy celkem 31 testů.

Do skupiny SŠ jsou zahrnuti respondenti studující maturitní obory Reprodukční grafik pro média (v tabulce č. je 5 uvedena zkratka „G“) a Předškolní a mimoškolní pedagogika („V“) a studenti maturitního nástavbového studia Nábytkářská a dřevařská výroba („NT“) a Podnikání („NK“).

Respondenti zahrnuti do skupiny OU byli studenty oborů Truhlář (v tabulce č. 6 je uvedena zkratka „T“), Kuchař – číšník („K“) a Cukrář („C“).

V tabulkách č. 5 a 6 jsou uvedeny počty respondentů analyzovaných testů v jednotlivých studijních oborech a ročnících a celkové počty respondentů obou skupin.

Ročník a obor studia SŠ	Počet studentů
1G	2
2G	3
3G	3
4V	2
2NT	5
2NK	4
Celkem studentů SŠ	19

Tab. 5 Počty respondentů v jednotlivých studijních oborech a ročnících SŠ.

Ročník a obor studia OU	Počet studentů
1CU	1
1T	2
2CU	2
2K	2
2T	1
3CU	1
3K	2
4T	1
Celkem studentů OU	12

Tab. 6 Počty respondentů v jednotlivých studijních oborech a ročnících OU

Mezi respondenty analyzovaných testů bylo celkem 17 chlapců (55 %) a 14 dívek (45 %).

Ostatní informace uvedené v hlavičkách testů mohou být materiálem pro případné další výzkumné účely. Kopie vyplněných testů jsou obsahem přílohy č. 2.

3.1.4 Vyhodnocení testování

Celková úspěšnost

Celková průměrná úspěšnost při řešení testů byla 58 %. Průměrná úspěšnost studentů skupiny maturitních oborů byla 59 % a průměrná úspěšnost studentů odborného učiliště činila 55 %. Obě skupiny respondentů tedy při vypracování testu dosáhly kladného výsledku podle měřítek maturitního didaktického testu z českého jazyka v úpravě pro neslyšící.

Úspěšnost v jednotlivých jazykových úrovních testu

V části testu na jazykové úrovni A1 byli studenti úspěšní průměrně v 87 % případů, na úrovni A2 byla úspěšnost průměrně 68 % a na úrovni B1 činila úspěšnost respondentů průměrně 41 %.

Z těchto údajů mj. vyplývá, že se zvyšující se úrovní obtížnosti testu klesá úroveň znalosti dané látky. Srovnání průměrné úspěšnosti v jednotlivých úrovních testu je uvedené v tabulce č. 7. Tabulky č. 8 a 9 uvádějí úspěšnost při řešení dílčích úrovní testu v každé skupině studentů zvlášť.

Je třeba brát v úvahu možné ovlivnění výsledků tím, že se stoupající úrovní obtížnosti testu také stoupal počet úloh v jednotlivých cvičeních, což mohlo mít za následek snižující se motivaci respondentů.

A1		A2		B1	
správně	chybně	správně	chybně	správně	chybně
84 %	16 %	67 %	33 %	41 %	59 %

Tab. 7 Úspěšnost obou skupin studentů při řešení jednotlivých úrovní testu.

A1		A2		B1	
správně	chybně	správně	chybně	správně	chybně
92 %	8 %	70 %	30 %	41 %	59 %

Tab. 8 Úspěšnost studentů SŠ při řešení jednotlivých úrovní testu.

A1		A2		B1	
správně	chybně	správně	chybně	správně	chybně
78 %	22 %	65 %	35 %	42 %	58 %

Tab. 9 Úspěšnost studentů OU při řešení jednotlivých úrovní testu.

Úspěšnost v jednotlivých ročnících studia respondentů

Z údajů uvedených v tabulce č. 10 je patrná úroveň znalosti dané látky v jednotlivých ročnících studia obou testovaných skupin studentů, a to jak celkově, tak i v jednotlivých stupních obtížnosti testu. Tabulka č. 11 zaznamenává výsledky respondentů spadajících do skupiny SŠ a tabulka č. 12 uvádí výsledky respondentů skupiny OU. Výsledky studentů 2. ročníku nástavbového studia jsou hodnoceny zvlášť, protože nástavbové studium má vlastní studijní plán výuky českého jazyka, který není možné srovnat se studijním plánem 1. – 4. ročníku maturitního studia⁴².

Při pohledu na výslednou průměrnou úspěšnost v jednotlivých ročnících je překvapující, že (oproti očekávání) studenti 4. ročníků nebyli při řešení testu úspěšnější než studenti 1. ročníků, ale naopak četnost správných odpovědí s přibývajícím dobou studia klesá. V případě studentů odborného učiliště byli studenti 1. ročníku úspěšnější dokonce o 10 %. Je třeba ovšem přihlédnout k počtu studentů v jednotlivých ročnících a faktu, že se jedná pouze o orientační sondu.

⁴² Informace získaná na základě rozhovoru s učitelem českého jazyka na SŠ pro sluchově postižené v Hradci králové.

Ročník studia	A1		A2		B1		Průměrná úspěšnost ročníku	
	správně	chybně	správně	chybně	správně	chybně	správně	chybně
1.	93 %	8 %	71 %	29 %	39 %	61 %	59 %	41 %
2.	84 %	16 %	71 %	29 %	47 %	53 %	61 %	39 %
3.	81 %	19 %	69 %	31 %	41 %	59 %	57 %	43 %
4.	79 %	21 %	62 %	38 %	41 %	59 %	54 %	47 %
2N	92 %	8 %	66 %	34 %	38 %	62 %	56 %	44 %

Tab. 10 Úspěšnost obou skupin studentů při řešení testu v jednotlivých úrovních obtížnosti testu dle ročníku studia.

Ročník SŠ	A1		A2		B1		Průměrná úspěšnost ročníku	
	správně	chybně	správně	chybně	správně	chybně	správně	chybně
1.	94 %	6 %	71 %	29 %	37 %	63 %	58 %	42 %
2.	92 %	8 %	71 %	29 %	48 %	52 %	63 %	37 %
3.	100 %	0 %	86 %	14 %	45 %	55 %	67 %	33 %
4.	81 %	19 %	64 %	36 %	43 %	57 %	57 %	43 %
2N	89 %	11 %	66 %	34 %	38 %	62 %	56 %	44 %

Tab. 11 Úspěšnost studentů maturitních oborů při řešení testu v jednotlivých úrovních obtížnosti testu dle ročníku studia.

Ročník OU	A1		A2		B1		Průměrná úspěšnost ročníku	
	správně	chybně	správně	chybně	správně	chybně	správně	chybně
1.	92 %	8 %	71 %	29 %	41 %	59 %	59 %	41 %
2.	80 %	20 %	70 %	30 %	47 %	53 %	60 %	40 %
3.	63 %	38 %	52 %	48 %	36 %	64 %	46 %	54 %
4.	75 %	25 %	57 %	43 %	35 %	65 %	49 %	51 %

Tab. 12 Úspěšnost studentů odborného učiliště při řešení testu v jednotlivých úrovních obtížnosti testu dle ročníku studia.

Úspěšnost v jednotlivých typech cvičení

Respondenti dosáhli nejvyššího průměrného výsledku v 1. typu cvičení, kde úlohy vyřešili správně v 75 % případů. Úroveň úspěšnosti při řešení dalších dvou typů cvičení byla podobná, a to 50 % v případě 2. typu cvičení a 48 % u cvičení 3. typu.

Z těchto výsledků je patrné, že typy cvičení nebyly svou obtížností vyvážené. Tento fakt by mohl ve výstavbě podobného testu posloužit kolegům provádějícím výzkum obdobné povahy. Při sestavování testu pro obdobné výzkumné účely bych tedy ve cvičení 1. typu doporučila výběr mezi třemi, nikoliv dvěma, prepozicemi, čímž by se redukovala pravděpodobnost, že respondent vybere správnou předložku náhodně. Zároveň se ukázalo, že testování jednotlivých předložkových vazeb ve všech použitých typech cvičení, bylo při sestavování testu správným postupem.

Přehled průměrné procentuální úspěšnosti obou skupin respondentů je uveden v tabulce č. 13, tabulky č. 14 a 15 dále uvádějí úspěšnost každé skupiny studentů zvlášť.

1. typ cvičení		2. typ cvičení		3. typ cvičení	
správně	chybně	správně	chybně	správně	chybně
75 %	25 %	50 %	50 %	48 %	52 %

Tab. 13 Průměrná úspěšnost obou skupin studentů při řešení jednotlivých typů cvičení testu.

1. typ cvičení		2. typ cvičení		3. typ cvičení	
správně	chybně	správně	chybně	správně	chybně
78 %	27 %	56 %	49 %	52 %	53 %

Tab. 14 Průměrná úspěšnost studentů SŠ při řešení jednotlivých typů cvičení testu.

1. typ cvičení		2. typ cvičení		3. typ cvičení	
správně	chybně	správně	chybně	správně	chybně
77 %	23 %	44 %	56 %	45 %	55 %

Tab. 15 Průměrná úspěšnost studentů OU při řešení jednotlivých typů cvičení testu.

Jednotlivé předložkové vazby

Na tomto místě se budu věnovat výsledkům testování z hlediska dílčích předložkových vazeb. Celkový přehled je uveden v tabulce č. 16, v níž jsou předložkové páry řazeny vzestupně dle celkové procentuální úspěšnosti obou skupin respondentů v užití konkrétního páru. Tyto výsledky v tabulce rozvádím přehledem procentuální úspěšnosti v jednotlivých typech cvičení testu. Dále jsou v tabulce barevně rozlišeny předložkové páry spadající do jednotlivých úrovní obtížnosti testu. Páry spadající do jazykové úrovně A1 jsou označeny modrou barvou, předložkové páry spadající do úrovně A2 jsou označeny zelenou barvou a předložkové vazby testované pouze v úrovni B1 jsou odlišeny červenou barvou.

předložková vazba	průměrně správně	průměrně chybně	1. typ cvičení		2. typ cvičení		3. typ cvičení	
			správně	chybně	správně	chybně	správně	chybně
po + L	76 %	24 %	94 %	6 %	45 %	55 %	90 %	10 %
za + A	72 %	28 %	97 %	3 %	90 %	10 %	29 %	71 %
před + I	70 %	30 %	90 %	10 %	87 %	13 %	32 %	68 %
od + G	68 %	32 %	97 %	3 %	19 %	81 %	87 %	13 %
na + L	66 %	34 %	61 %	39 %	87 %	13 %	48 %	52 %
v + L	65 %	35 %	84 %	16 %	26 %	74 %	84 %	16 %
v + A	63 %	37 %	90 %	10 %	77 %	23 %	23 %	77 %
o + L	61 %	39 %	77 %	23 %	77 %	23 %	29 %	71 %
do + G	60 %	40 %	94 %	6 %	68 %	32 %	19 %	81 %
po + A	57 %	43 %	55 %	45 %	32 %	68 %	84 %	16 %
na + A	51 %	49 %	52 %	48 %	77 %	23 %	23 %	77 %
při + L	45 %	55 %	52 %	48 %	16 %	84 %	68 %	32 %
z + G	43 %	57 %	81 %	19 %	39 %	61 %	10 %	90 %
k + D	41 %	59 %	74 %	26 %	6 %	94 %	42 %	58 %
za + G	26 %	74 %	32 %	68 %	0 %	100 %	45 %	55 %

Tab. 16 Úspěšnost při řešení úloh testu z hlediska jednotlivých předložkových párů.

Výsledné údaje mj. ukazují, že respondenti dosáhli nejvyšší průměrné úspěšnosti při řešení úloh, v nichž byly testovány předložkové páry spadající do úrovně A1 podle SERRJ (průměrná úspěšnost činila 64 %), úlohy testující předložkové vazby úrovně A2 respondenti vyřešili s průměrnou úspěšností 56 % a úlohy zjišťující znalosti a dovednosti v užívání předložkových vazeb spadajících do úrovně B1 studenti vyřešili s průměrnou úspěšností 47 %.

Z výsledků testování tedy mj. vyplývá, že se stoupajícím stupněm jazykové úrovně klesají dovednosti studentů v užívání primárních temporálních prepozic.

Při pohledu na tabulku č. 16 je zajímavé, že předložková vazba, v jejímž užívání respondenti dosáhli nejlepších výsledků (*po* + lokál) spadá do jazykové úrovně A2 stejně tak, jako předložková vazba, v jejímž užívání studenti dosáhli nejnižších výsledků (*za* + genitiv). Také poněkud vyčnívá předložková vazba *na* + akuzativ, která spadá do jazykové úrovně A1, ale respondenti úlohy, v nichž byla testována, vyřešili s průměrnou úspěšností 51 %.

Výsledky testování mohou být samozřejmě ovlivněny konkrétními větami, v nichž byly jednotlivé předložkové vazby testovány. V některých případech bylo např. možné do věty dosadit jinou předložkovou vazbu, než tu, kterou jsem při sestavování testu mínila jako správné řešení. Jedná se např. o větu *Má doma fotografie z 50. let minulého století.* (úroveň B1, 2. typ cvičení), do níž bylo možné dosadit také předložku *od*. Samozřejmě to považuji za svoji chybu, z níž by se při výstavbě podobného testu mohli poučit moji kolegové.

Specifikace chyb

V této části práce se pokusím o specifikaci konkrétních typů chyb, kterých se respondenti dopustili při vypracování testu, který byl sestaven pro výzkumné účely této bakalářské práce.

Postupovat budu od specifikace chyb v užívání takových předložkových párů, ve kterých respondenti chybovali nejméně, až k předložkovým párům, které respondentům činily největší potíže (dle tabulky č. 16). V kontextu konkrétní věty (v daném typu cvičení a úrovni obtížnosti testu), v níž byl předložkový pár testován, uvedu typy chyb a jejich počet.

Typy chyb jsou specifikovány jako nahrazení předložky (v tabulkách č. 17–31 je uvedena předložka, která byla mylně zapsána nebo vybrána, nebo je v tabulkách uvedeno „*neoprav.*“ nebo „*správně*“ v případech 3. typu cvičení), nebo jako vynechání předložky (v případě, kdy respondent nezapsal nebo nevybral žádnou prepozici, v tabulkách značeno jako „*vynech.*“).

po + lokál

Co budeš dělat po obědě? (1. typ cvičení, úroveň A2)

Potkali se po dlouhé době. (2. typ cvičení, úroveň B1)

Co budeš dělat po maturitě? (3. typ cvičení, úroveň A2)

1. typ cvičení		2. typ cvičení		3. typ cvičení	
typ chyby	počet výskytů	typ chyby	počet výskytů	typ chyby	počet výskytů
v	2	z	6	na	1
		při	4	od	1
		v	3	v	1
		za	2		
		od	1		
		k	1		

Tab. 17 Typy chyb v řešení úloh, v nichž byla správným řešením předložková vazba *po + lokál*.

za + akuzativ

Budu tam za chvíli. (1. typ cvičení, úroveň A2)

Vrátím se za hodinu. (2. typ cvičení, úroveň A1)

Za 20 minut jsem doma. (3. typ cvičení, úroveň B1)

1. typ cvičení		2. typ cvičení		3. typ cvičení	
typ chyby	počet výskytů	typ chyby	počet výskytů	typ chyby	počet výskytů
do	1	na	2	"správně"	11
		o	1	před	3
				na	2
				o	2
				v	2
				do	1
				při	1

Tab. 18 Typy chyb v řešení úloh, v nichž byla správným řešením předložková vazba *za* + akuzativ.

před + instrumentál

Při obědě jsme si povídali. (1. typ cvičení, úroveň B1)

Při překladu používáme slovník. (2. typ cvičení, úroveň B1)

Při práci poslouchá rádio. (3. typ cvičení, úroveň B1)

1. typ cvičení		2. typ cvičení		3. typ cvičení	
typ chyby	počet výskytů	typ chyby	počet výskytů	typ chyby	počet výskytů
od	2	do	2	"správně"	5
<i>vynech.</i>	1	na	2	po	4
				od	3
				při	3
				v	3
				na	1
				předem	1
				za	1

Tab. 19 Typy chyb v řešení úloh, v nichž byla správným řešením předložková vazba *před* + instrumentál.

od + genitiv

Od kolika hodin pracujete? (1. typ cvičení, úroveň A2)

Bude tady od příští soboty. (2. typ cvičení, úroveň B1)

Bydlím tady od roku 1999. (3. typ cvičení, úroveň A1)

1. typ cvičení		2. typ cvičení		3. typ cvičení	
typ chyby	počet výskytů	typ chyby	počet výskytů	typ chyby	počet výskytů
<i>vynech.</i>	1	za	12	v/ve	4
		v	8		
		na	2		
		z	2		
		po	1		

Tab. 20 Typy chyb v řešení úloh, v nichž byla správným řešením předložková vazba *od* + genitiv.

na + lokál

Na jaře pojedeme do Budapešti. (1. typ cvičení, úroveň B1)

Mám rád, jak to na jaře venku voní. (2. typ cvičení, úroveň A2)

Na jaře nás čeká maturita. (3. typ cvičení, úroveň A2)

1. typ cvičení		2. typ cvičení		3. typ cvičení	
typ chyby	počet výskytů	typ chyby	počet výskytů	typ chyby	počet výskytů
v	12	před	2	v/ve	8
		o	1	"správně"	4
		v	1	po	2
				od	1
				<i>neoprav.</i>	1

Tab. 21 Typy chyb v řešení úloh, v nichž byla správným řešením předložková vazba *na* + lokál.

v + lokál

Jezdíte v zimě na hory? (1. typ cvičení, úroveň A2)

Zemřel ve věku 82 let. (2. typ cvičení, úroveň B1)

Narodil jsem se v lednu. (3. typ cvičení, úroveň A1)

1. typ cvičení		2. typ cvičení		3. typ cvičení	
typ chyby	počet výskytů	typ chyby	počet výskytů	typ chyby	počet výskytů
na	4	od	5	<i>neoprav.</i>	3
<i>vynech.</i>	1	před	5	od	1
		při	5	<i>"správně"</i>	1
		za	4		
		po	2		
		na	1		
		z	1		

Tab. 22 Typy chyb v řešení úloh, v nichž byla správným řešením předložková vazba *v* + lokál.

v + akuzativ

Sejdeme se v 6 hodin. (1. typ cvičení, úroveň A1)

V neděli jsem četl knihu. (2. typ cvičení, úroveň A2)

Nakupuje každý den ve stejnou hodinu. (3. typ cvičení, úroveň B1)

1. typ cvičení		2. typ cvičení		3. typ cvičení	
typ chyby	počet výskytů	typ chyby	počet výskytů	typ chyby	počet výskytů
o	2	před	4	<i>"správně"</i>	7
<i>vynech.</i>	1	do	2	za	6
		na	1	na	4
				při	2
				<i>neoprav.</i>	2
				od	1
				po	1
				v	1

Tab. 23 Typy chyb v řešení úloh, v nichž byla správným řešením předložková vazba *v* + akuzativ.

o + lokál

O půlnoci nechodím ven. (1. typ cvičení, úroveň B1)

Pracuje i o víkendu. (2. typ cvičení, úroveň A1)

Vejce barvíme o velikonocích. (3. typ cvičení, úroveň A2)

1. typ cvičení		2. typ cvičení		3. typ cvičení	
typ chyby	počet výskytů	typ chyby	počet výskytů	typ chyby	počet výskytů
z	7	na	5	"správně"	7
		v	1	na	6
		za	1	v	4
				před	3
				do	1
				neoprav.	1

Tab. 24 Typy chyb v řešení úloh, v nichž byla správným řešením předložková vazba *o + lokál*.

do + genitiv

V Praze budu do pátku. (1. typ cvičení, úroveň A1)

Do kolika hodin jsi dnes spal? (2. typ cvičení, úroveň A2)

Do Vánoc je ještě daleko. (3. typ cvičení, úroveň B1)

1. typ cvičení		2. typ cvičení		3. typ cvičení	
typ chyby	počet výskytů	typ chyby	počet výskytů	typ chyby	počet výskytů
za	2	v	8	"správně"	10
		na	2	v/ve	8
				o	4
				do	1
				od	1
				při	1

Tab. 25 Typy chyb v řešení úloh, v nichž byla správným řešením předložková vazba *do + genitiv*.

po + akuzativ

Nabízíme neomezený pobyt ve wellness centru po celou dobu pobytu. (1. typ cvičení, úroveň B1)

Nabízíme teplá jídla po celý den. (2. typ cvičení, úroveň B1)

Po celou tu dobu nedělali nic. (3. typ cvičení, úroveň B1)

1. typ cvičení		2. typ cvičení		3. typ cvičení	
typ chyby	počet výskytů	typ chyby	počet výskytů	typ chyby	počet výskytů
z	14	za	8	na	2
		od	4	od	1
		na	2	v	1
		při	2	z	1
		z	2		
		k	1		
		v	1		
		vynech.	1		

Tab. 26 Typy chyb v řešení úloh, v nichž byla správným řešením předložková vazba *po* + akuzativ.

na + akuzativ

Jedou tam na dva týdny. (1. typ cvičení, úroveň B1)

Na podzim můžeme někam jet. (2. typ cvičení, úroveň A1)

Zítرا pojedou na týden na hory. (3. typ cvičení, úroveň A2)

1. typ cvičení		2. typ cvičení		3. typ cvičení	
typ chyby	počet výskytů	typ chyby	počet výskytů	typ chyby	počet výskytů
do	15	o	3	za	9
		za	3	"správně"	7
		v	1	do	2
				v	2
				do	1
				přes	1
				neoprav.	1
				vynech.	1

Tab. 27 Typy chyb v řešení úloh, v nichž byla správným řešením předložková vazba *na* + akuzativ.

při + lokál

Při obědě jsme si povídali. (1. typ cvičení, úroveň B1)

Při překladu používáme slovník. (2. typ cvičení, úroveň B1)

Při práci poslouchá rádio. (3. typ cvičení, úroveň B1)

1. typ cvičení		2. typ cvičení		3. typ cvičení	
typ chyby	počet výskytů	typ chyby	počet výskytů	typ chyby	počet výskytů
v	14	k	15	v	7
<i>vynech.</i>	1	v	3	od	1
		z	2	po	1
		po	2	<i>neoprav.</i>	1
		do	1		
		na	1		
		od	1		
		<i>vynech.</i>	1		

Tab. 28 Typy chyb v řešení úloh, v nichž byla správným řešením předložková vazba *při* + lokál.

z + genitiv

Kostel je z 18. století. (1. typ cvičení, úroveň B1)

Má doma fotografie z 50. let minulého století. (2. typ cvičení, úroveň B1)

Ze soboty na neděli napadl sníh. (3. typ cvičení, úroveň B1)

1. typ cvičení		2. typ cvičení		3. typ cvičení	
typ chyby	počet výskytů	typ chyby	počet výskytů	typ chyby	počet výskytů
při	6	od	12	<i>"správně"</i>	9
		při	2	od	7
		k	1	v	3
		o	1	na	3
		po	1	po	2
		v	1	o	1
		za	1	na soboty v neděli	1
				za	1
				<i>vynech.</i>	1

Tab. 29 Typy chyb v řešení úloh, v nichž byla správným řešením předložková vazba *z* + genitiv.

k + dativ*K večeru začalo pršet.* (1. typ cvičení, úroveň B1)*Vrátil se až k ránu.* (2. typ cvičení, úroveň B1)*Skončíme ke třetí hodině.* (3. typ cvičení, úroveň B1)

1. typ cvičení		2. typ cvičení		3. typ cvičení	
typ chyby	počet výskytů	typ chyby	počet výskytů	typ chyby	počet výskytů
na	8	po	16	v	7
		v	7	po	5
		od	2	do	2
		<i>vynech.</i>	2	kolem	1
		do	1	na	1
		o	1	z	1
				<i>neoprav.</i>	1

Tab. 30 Typy chyb v řešení úloh, v nichž byla správným řešením předložková vazba *k + dativ*.**za + genitiv***Stalo se to za první republiky.* (1. typ cvičení, úroveň A2)*Za deště nerada řídí auto.* (2. typ cvičení, úroveň B1)*Co se stalo za vlády Karla IV.?* (3. typ cvičení, úroveň A2)

1. typ cvičení		2. typ cvičení		3. typ cvičení	
typ chyby	počet výskytů	typ chyby	počet výskytů	typ chyby	počet výskytů
o	18	při	12	o	5
<i>vynech.</i>	3	k	5	na	4
		na	3	v	3
		od	3	od	2
		po	3	<i>neoprav.</i>	2
		z	3	před	1
		v	2		

Tab. 31 Typy chyb v řešení úloh, v nichž byla správným řešením předložková vazba *za + genitiv*.

3.2 Analýza textů

Shromáždila jsem celkem 55 textů, jejichž autory byli prokazatelně studenti středních škol pro sluchově postižené. Z nich jsem vyřadila 25 textů, a to z důvodu neprokazatelné sluchové vady autora, jiné sluchové vady než hluchoty, anebo protože v nich nebyly užity žádné předložky s časovým významem. Analyzovala jsem tedy celkem 30 textů, které jsou součástí přílohy 3.

Všechny texty pocházejí z materiálu připravovaného pro vložení do korpusu DEAF.

3.2.1 Úprava textů

Texty, které jsem obdržela, obsahovaly kódy, jež se používají při přepisu textů českých sluchově postižených pro korpus DEAF. Většinu těchto kódů jsem z důvodu potřeby přehlednosti textů odstranila. Ponechala jsem jen několik kódů <...>, které značí nečitelnou, poškozenou nebo chybějící část textu. Dále texty obsahují některé zkratky užívající se pro anonymizaci údajů, které by mohly poškodit pověst, důvěryhodnost apod. Jedná se o zkratky NJ (označující křestní jména), NO (označující jiná jména a názvy než příjmení, křestní jména, iniciály, přezdívky nebo zeměpisná jména) a CC (označující datum narození a pod.). Jinak jsem do podoby textů nezasahovala.

3.2.2 Údaje o respondentech

Celkem 26 textů pocházelo od autorů, kteří byli studenty jedné ze středních škol pro sluchově postižené v Praze, 4 autoři textů studovali střední školu v Hradci Králové.

Muži byli autory textů v osmnácti případech, ženy ve dvanácti případech.

Ostatní informace uvedené v hlavičkách textů mohou být materiálem pro případné další výzkumné účely.

3.2.3 Vyhodnocení analýzy textů

Při analýze nashromážděných textů budu sledovat frekvenci sledovaných předložkových vazeb, náležité užívání temporálních prepozic vzhledem ke kontextu věty a správné skloňování jmen následujících po předložkách.

V tabulce č. 32 je uveden počet výskytů jednotlivých předložkových vazeb, na které se má sonda zaměřuje. Dále tabulka zaznamenává korektnost výběru daných předložek v kontextu textu a korektnost skloňování jména následujícího po předložce. Předložkové páry jsou v tabulce řazeny abecedně. V tabulce nejsou zaznamenány takové případy užití, u kterých nebylo možné odhadnout pád, s nímž se předložka váže, a případy vynechání předložky, které nejsou zcela čitelné. Případy, kdy po předložce následovala číslice, jsem hodnotila jako správné skloňování, protože v nich z hlediska skloňování nebylo možné chybovat. Hodnocení pravopisu jsem vynechala.

Dále jsou v tabulce barevně rozlišeny předložkové páry spadající do jednotlivých jazykových úrovní podle SERRJ. Páry spadající do jazykové úrovně A1 jsou označeny modrou barvou, předložkové páry spadající do úrovně A2 jsou označeny zelenou barvou a předložkové vazby spadající do úrovně B1 jsou odlišeny červenou barvou.

Předložková vazba	Počet výskytů celkem	Užití v kontextu				Skloňování následujícího jména			
		Správně		Chybně		Správně		Chybně	
		Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
<i>do</i> + G	5	4	80	1	20	5	100	0	0
<i>k</i> + D	0								
<i>na</i> + A	0								
<i>na</i> + L	0								
<i>o</i> + L	4	4	100	0	0	4	100	0	0
<i>od</i> + G	4	4	100	0	0	4	100	0	0
<i>po</i> + A	0								
<i>po</i> + L	11	11	100	0	0	9	80	2	20
<i>před</i> + I	7	7	100	0	0	5	71	2	29
<i>při</i> + L	5	5	100	0	0	4	80	1	20
<i>v</i> + A	11	11	100	0	0	10	91	1	9
<i>v</i> + L	14	14	100	0	0	14	100	0	0
<i>z</i> + G	0								
<i>za</i> + A	7	7	100	0	0	7	100	0	0
<i>za</i> + G	0								
Průměrně		98		2		91		9	

Tab. 32 Užití sledovaných předložkových vazeb ve vzorku textů neslyšících autorů.

Z údajů uvedených v tabulce č. 32 mj. vyplývá, že ve vzorku textů bylo použito pouze 9 z 15 sledovaných předložkových párů a 7 z nich spadá do jazykové úrovně A1. Autoři textů ani jednou nepoužili předložkové vazby *k* + dativ, *na* + akuzativ, *na* + lokál, *po* + akuzativ, *z* + genitiv a *za* + genitiv. Nejčastěji užívanými přeložkovými vazbami byly *v* + lokál, *v* + akuzativ a *po* + lokál. Autoři (až na případy přidání předložek) vhodně volili předložku vzhledem k významu sdělení. Ve většině případů autoři správně skloňovali jméno následující po předložce.

Ve 30 analyzovaných textech byly temporální prepozice použity celkem 67krát.

Konkrétní slovní spojení, jejich počet výskytů a číselné označení textů, v nichž byly sledované temporální prepozice použity, jsou uvedeny v tabulkách č. 33–42. Červenou barvou jsou v nich označeny takové případy užití, ve kterých se vyskytly chyby ve skloňování jmen následujících po předložkách. Modrou barvou jsou označeny případy přidání předložky.

Výskyt slovního spojení *ve do 14:00 hod* je v tabulkách uveden dvakrát, a to v tabulce č. 33, v níž jsou zaznamenány případy užití předložkové vazby *do* + genitiv, a v tabulce č. 39, která zaznamenává případy užití předložkové vazby *v* + akuzativ.

	Slovní spojení	Počet užití	Text č.
do + G	<i>do</i> + číslice označující časový údaj	2	7, 8
	<i>do tří</i>	1	29
	<i>do dneška</i>	1	26
	<i>ve do 14:00 hod</i>	1	13

Tab. 33 Slovní spojení obsahující předložkový pár *do* + genitiv a vyskytující se v analyzovaných textech.

	Slovní spojení	Počet užití	Text č.
o + L	<i>o prázdninách</i>	4	1, 18, 19 (2×)

Tab. 34 Slovní spojení obsahující předložkový pár *o* + lokál, která se vyskytla v analyzovaných textech.

od + G	Slovní spojení	Počet užití	Text č.
	<i>od + číslice označující časový údaj</i>	3	7 (2×), 8
	<i>od narození</i>	1	14

Tab. 35 Slovní spojení obsahující předložkový pár *od* + genitiv, která se vyskytla v analyzovaných textech.

po + L	Slovní spojení	Počet užití	Text č.
	<i>po 20 hod.</i>	2	12 (2×)
	<i>po nějaké době</i>	1	28
	<i>po obědě</i>	1	29
	<i>po práci</i>	1	22
	<i>po roce</i>	1	16
	<i>po sežrání</i>	1	11
	<i>po ukončení</i>	1	18
	<i>po základní škole</i>	1	14
	<i>po snědli</i>	1	2
	<i>po přestávku</i>	1	9

Tab. 36 Slovní spojení obsahující předložkový pár *po* + lokál, která se vyskytla v analyzovaných textech.

před + I	Slovní spojení	Počet užití	Text č.
	<i>před 5-ti lety</i>	1	26
	<i>před čtyřmi roky</i>	1	10
	<i>před koncem</i>	2	30 (2×)
	<i>před půlnocí</i>	1	27
	<i>před devěti lety</i>	1	2
	<i>před poslední den</i>	1	18

Tab. 37 Slovní spojení obsahující předložkový pár *před* + instrumentál, která se vyskytla v analyzovaných textech.

při + L	Slovní spojení	Počet užití	Text č.
	<i>při komunikaci</i>	1	14
	<i>při výhře</i>	1	14
	<i>při výuce</i>	1	14
	<i>při reagování</i>	1	11
	<i>při potíže</i>	1	14

Tab. 38 Slovní spojení obsahující předložkový pár *při* + lokál, která se vyskytla v analyzovaných textech.

	Slovní spojení	Počet užití	Text č.
v + A	v + číslice označující časový údaj	3	4, 12 (2×)
	v + jméno označující den v týdnu	5	3, 5, 20 (3×)
	<i>ve tři</i>	2	29 (2×)
	<i>ve do 14:00 hod</i>	1	13

Tab. 39 Slovní spojení obsahující předložkový pár *v* + akuzativ, která se vyskytla v analyzovaných textech.

	Slovní spojení	Počet užití	Text č.
v + L	v 90. roce	1	16
	v + jméno označující název měsíce	2	13, 15
	<i>v budoucnosti</i>	1	14
	<i>v době</i>	1	23
	<i>v mládí</i>	1	26
	<i>v noci</i>	2	14, 21
	<i>v polovině</i>	1	6
	<i>v roce</i>	3	15, 22, 30
	<i>v současné době</i>	1	12
	<i>v šesté třídě</i>	1	15

Tab. 40 Slovní spojení obsahující předložkový pár *v* + lokál, která se vyskytla v analyzovaných textech.

	Slovní spojení	Počet užití	Text č.
za + A	<i>za 1 týden</i>	1	21
	<i>za 2 týdny</i>	1	25
	<i>za chvíli</i>	1	13
	<i>za měsíc</i>	1	16
	<i>za několik hodin</i>	1	17
	<i>za půl hodiny</i>	1	28
	<i>za týden</i>	1	24

Tab. 41 Slovní spojení obsahující předložkový pár *za* + akuzativ, která se vyskytla v analyzovaných textech.

	Slovní spojení	Počet užití	Text č.
v	<i>v odpoledne</i>	2	21 (2×)
	<i>v dopoledne</i>	1	21

Tab. 42 Případy slovních spojení, u kterých není možné určit předložkovou vazbu.

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřila na užívání předložek času v psaném projevu českých neslyšících studentů středních škol pro sluchově postižené. Při svých zjištěních jsem vycházela z výsledků testování skupiny neslyšících studentů střední školy pro sluchově postižené v Hradci Králové a z analýzy vzorku textů neslyšících studentů českých středních škol pro sluchově postižené. Sledovala jsem při tom korektnost užívání 15 vybraných předložkových párů v odpovídajících jazykových úrovních podle SERRJ (A1–B1).

Celková průměrná úspěšnost při řešení testů byla 58 %. Tyto výsledky naznačují, že **dovednosti respondentů v užívání vybraných temporálních prepozic průměrně splňují hranici stanovenou pro úspěšné složení maturitního didaktického testu z českého jazyka v úpravě pro neslyšící**, a potvrzují moji hypotézu č. 1.

Průměrná úspěšnost v jednotlivých ročnících studia respondentů byla následující: 1. ročník: 59 %; 2. ročník: 61 %; 3. ročník: 57 %; 4. ročník: 54 %; 2. ročník nástavbového maturitního studia: 56 %. Tyto výsledky naznačují, že **s přibývajícím dobou studia nestoupá úroveň dovednosti správného užívání primárních temporálních prepozic**, a tedy vyvracejí moji hypotézu č. 2.

Dále z výsledků testování vyplývá, že **se stoupajícím stupněm jazykové úrovně klesají dovednosti studentů v užívání primárních temporálních prepozic**.

Z analýzy 30 textů, jejichž autory byli neslyšící studenti středních škol pro sluchově postižené, vyplývá, že pisatelé ve svých textech **aktivně používají pouze 9 z 15 sledovaných předložkových vazeb**, a to většinou vazby spadající do jazykové úrovně A1 podle SERRJ.

Nejčastěji užívanými přeložkovými vazbami v analyzovaných textech byly *v* + lokál, *v* + akuzativ a *po* + lokál. Předložkový pár *v* + lokál byl užit v mnoha různých slovních

spojeních, opakovaly se vazby *v* + substantivum označující název měsíce (2×) a slovní spojení *v* roce (3×). Předložková vazba *v* + akuzativ byla nejčastěji užitá ve slovních spojeních *v* + substantivum označující den v týdnu (5×) a dále ve slovních spojeních označujících časový údaj číslicí (4×). Slovní spojení, v nichž byla užitá předložková vazba *po* + lokál, byla různorodá.

Ve většině případů užití temporálních prepozic **autoři textů náležitě skloňovali jména následující po předložkách.**

Na základě výsledků plynoucích z analýzy textů je možné odhadnout, že jejich **autoři používají pouze takové primární temporální prepozice, jejichž význam dobře znají, a mají zažitá pravidla skloňování jmen následujících po předložce, a to především v často se opakujících slovních spojeních.** Výsledky tedy potvrzují mé hypotézy č. 3 a 4.

Celkové výsledky zjišťování naznačují, že stupeň dovedností v oblasti užívání vybraných primárních temporálních prepozic je u českých neslyšících studentů středních škol pro sluchově postižené na úrovni, která odpovídá požadovaným dovednostem pro úspěšné složení maturitního didaktického testu z českého jazyka v úpravě pro neslyšící, avšak studenti ve svých textech aktivně užívají pouze 60 % z nich.

Použitá literatura

- BARTOŇ, T.; CVRČEK, V.; ČERMÁK, F.; JELÍNEK, T.; PETKEVIČ, V. *Statistiky češtiny*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2009.
- BARTOŠOVÁ, H. *Předložky v psané češtině českých neslyšících*. Bakalářská práce. Praha : FFUK, 2010.
- BENEDIKTOVÁ, D. *Korpus psané češtiny českých neslyšících*. Bakalářská práce. Praha : FFUK, 2010.
- BISCHOFOVÁ, J.; HASIL, J.; HRDLIČKA, M.; KRAMÁŘOVÁ, J. *Čeština pro středně a více pokročilé*. Praha : Karolinum, 2008.
- BISCHOFOVÁ, J.; HRDLIČKA, M. *Čeština pro cizince a azylanty, B1*. Praha : MŠMT ČR, SOZE, 2007.
- BISCHOFOVÁ, J.; ŠÁRA, M. *Prahová úroveň – Čeština jako cizí jazyk*. Praha : Univerzita Karlova, 2001.
- BOYES BRAEM, P., KOLB, A. An Introduction to Sign Language Research. In PRILLWITZ, S., VOLHABER, T. (eds.). *Sign Language Research and Application: Proceedings of the International Congress, Hamburg, March 23–25*. 1. vyd. Hamburg : Signum Press, 1990, s. 97–113. In *Struktura a fungování znakového jazyka, Studijní materiály pro obor ČNES*, Praha : 2007, s. 18–30 [online]. [cit. 19. 06. 2013] Dostupné na WWW: <http://ucjtk.ff.cuni.cz/cnes/downloads/studie_SaFZJ.pdf>.
- CÍCHA HRONOVÁ, A.; ČÍŽKOVÁ, K.; FUKOVÁ, V. Referenční úrovně A1-B1 (čtení a psaní). In *Čeština ve výuce neslyšících – elektronický sborník*. Praha : Jazykové centrum Ulita, 2011.
- CÍCHA HRONOVÁ, A.; ŠTINDLOVÁ, B. *Učíme se nejen česky – Učebnice češtiny pro neslyšící děti*. Praha : Jazykové centrum Ulita, 2011.
- ČADSKÁ, M.; BIDLAS, V.; CONFORTIOVÁ, H.; TURZÍKOVÁ, M. *Čeština jako cizí jazyk – Úroveň A2*. Praha : Univerzita Karlova, 2005.
- ČECHOVÁ, M.; DOKULIL, M.; HLAVSA, Z.; HRBÁČEK, J.; HRUŠKOVÁ, Z. *Čeština – řeč a jazyk*. Praha : SPN, 2011.
- ČERMÁK, F. *Lexikon a sémantika*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2010.

- ČERMÁK, F. Systém, funkce, forma a sémantika českých předložek In *Slovo a slovesnost*, 1996, 57, s. 30–46.
- ČERNÝ, J. *Úvod do studia jazyka*. Olomouc : Rubico, 1998.
- Český jazyk v úpravě pro neslyšící – Didaktický test – Čtení a jazyková kompetence*. Podzim 2011. Praha : CERMAT, 2011a. [online]. [cit. 16. 05. 2013] Dostupné na WWW: <<http://www.novamaturita.cz/maturita-2011-u-podzim-1404035420.html>>.
- Český jazyk v úpravě pro neslyšící – Didaktický test – Čtení a jazyková kompetence*. Podzim 2012. Praha : CERMAT, 2012a. [online]. [cit. 16. 05. 2013] Dostupné na WWW: <<http://www.novamaturita.cz/maturita-2012-podzim-1404035922.html>>.
- Český jazyk v úpravě pro neslyšící – Didaktický test – Čtení a jazyková kompetence*. Sada A – jaro 2012. Praha : CERMAT, 2012b. [online]. [cit. 16. 05. 2013] Dostupné na WWW: <<http://www.novamaturita.cz/sada-a-jaro-2012-1404035744.html>>.
- Český jazyk v úpravě pro neslyšící – Didaktický test – Čtení a jazyková kompetence*. Sada A – jaro 2013. Praha : CERMAT, 2013. [online]. [cit. 16. 05. 2013] Dostupné na WWW: <<http://www.novamaturita.cz/sada-a-jaro-2013-1404036307.html>>.
- Český jazyk v úpravě pro neslyšící – Didaktický test – Čtení a jazyková kompetence*. Sada pro žáky s PUP – jaro 2011b. Praha : CERMAT, 2011a. [online]. [cit. 16. 05. 2013] Dostupné na WWW: <<http://www.novamaturita.cz/sada-pro-zaky-s-pup-jaro-2011-1404035224.html>>.
- Kritéria hodnocení zkoušek a dílčích zkoušek společné části maturitní zkoušky*. [online]. [cit. 15. 05. 2013] Dostupné na WWW: <<http://www.novamaturita.cz/kriteria-hodnoceni-1404035057.html>>.
- HÁDKOVÁ, M. *Čeština pro cizince a azylanty, A1*. Praha : MŠMT ČR, 2006.
- HÁDKOVÁ, M. *Čeština pro cizince a azylanty, A2*. Praha : MŠMT ČR, SOZE, 2005.
- HÁDKOVÁ, M.; LÍNEK, J.; VLASÁKOVÁ, K. *Čeština jako cizí jazyk – Úroveň A1*. Olomouc : Univerzita Palackého, 2005.
- HAVRÁNEK, B.; JEDLIČKA, A. *Česká mluvnice*. Praha : SPN, 1963.
- HAVRÁNEK, B.; JEDLIČKA, A. *Stručná mluvnice česká*. Praha : Nakladatelství Fortuna, 2002.
- HAVRÁNEK, B.; BĚLIČ, J.; HELCL, M.; JEDLIČKA, A. a kol. *Slovník spisovného jazyka českého* [online]. [cit. 22. 06. 2013] Dostupné na WWW: <<http://ssjc.ujc.cas.cz/>>.

- HOLÁ, L. Czech Express 1. Praha : Akropolis, 2007.
- HOLÁ, L. Czech Express 2. Praha : Akropolis, 2008a.
- HOLÁ, L. New Czech step by step. Praha : Akropolis, 2008b.
- HOLÁ, L.; BOŘILOVÁ, P. *Česky krok za krokem 2*. Praha : Akropolis, 2009.
- HRDLIČKA, M. *Předložky ve výuce češtiny jako cizího jazyka*. Praha : Karolinum, 2000.
- HRDLIČKA, M.; ADAMOVIČOVÁ, A.; BISCHOFOVÁ, J.; HASIL, J.; HÁDKOVÁ, M. *Čeština pro cizince a azylanty, B2*. Brno : SOZE, 2008.
- HRONOVÁ, A.; KOSINOVÁ, B.; SPILKOVÁ, M. *Český jazyk v legendách*. Praha : Jazykové centrum Ulita, 2007.
- HUDÁKOVÁ, A. Helena nechce hada. In *Čeština doma a ve světě*. 2002, 10, č. 2–3, s. 125–130.
- HUDÁKOVÁ, A.; MACUROVÁ, A. *Rozumíme česky*. Praha : Divus, 2003.
- Kol. autorů. *Mluvnice češtiny*. Díl 2. Tvarosloví. Praha : Academia, 1986.
- Kol. autorů. *Příruční mluvnice češtiny*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 1995.
- KOMORNÁ, M. *Psaná čeština českých neslyšících – čeština jako cizí jazyk*. Praha : Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008.
- MACUROVÁ, A. Naše řeč? In *Naše řeč*, 1998, 81, s. 179–188.
- MACUROVÁ, A. Poznáváme český znakový jazyk IV. Vyjadřování času. In *Speciální pedagogika*. 2003, roč. 14, č. 2, s. 89–98.
- MACUROVÁ, A. ... protože já bavím spolu vypravovat (Komunikace v dopisech českých neslyšících), In *Slovo a slovesnost*, 1995, 56, s. 23–33.
- MACUROVÁ, A. Předpoklady čtení. In: *Četba sluchově postižených*. Praha : FRPSP, 1999, s. 35–42.
- PETRÁŇOVÁ, R. *Čeština pro neslyšící v českém znakovém jazyce: Předložky 3. pád*. [CD-ROM] Praha : Pevnost, 2004a.
- PETRÁŇOVÁ, R. *Čeština pro neslyšící v českém znakovém jazyce: Předložky 4. pád*. [CD-ROM] Praha : Pevnost, 2004b.
- PETRÁŇOVÁ, R. *Čeština pro neslyšící v českém znakovém jazyce: Předložky 7. pád*. [CD-ROM] Praha : Pevnost, 2007.
- POLÁKOVÁ, M. *Čtení s porozuměním? (Čeští neslyšící a české texty)* Diplomová práce. Praha: FF UK, 2000.

- QUIGLEY, S. P.; PAUL, P. V. *Language and Deafness*. San Diego : College-Hill Press, 1984.
- RICHTEROVÁ, K. *Vyjadřování času v psané češtině českých neslyšících*. Diplomová práce. Praha: FFUK, 2009.
- STYBLÍK, V.; ČECHOVÁ, M.; HAUSER, P.; HOŠNOVÁ, E. *Základní mluvnice českého jazyka*. Praha : SPN, 2004.
- ŠEBKOVÁ, H. *Psaná čeština českých neslyšících v internetové komunikaci*. Diplomová práce. Praha : FFUK, 2008.
- VALLI, C.; LUCAS, C.; MULROONEY, K. J. *Linguistics of American Sign Language. An Introduction*. Washington, D. C. : Clerc Books, Gallaudet University Press, 2002, s. 120–122.
- WAGNEROVÁ, J. *Kategorie rodu v češtině českých neslyšících*. Diplomová práce. Praha : FFUK, 2008.
- WILBUR, R. American Sign Language: Linguistic and Applied Dimensions. 2. vyd. Boston, Mass : Little, Brown, 1987, s. 115–131. In *Struktura a fungování znakového jazyka, Studijní materiály pro obor ČNES*, Praha : 2007, s. 295–306 [online]. [cit. 19. 06. 2013] Dostupné na WWW: <http://ucjtk.ff.cuni.cz/cnes/downloads/studie_SaFZJ.pdf>.
- ZÝKOVÁ, M. *České sloveso v psaných projevech českých neslyšících*. Diplomová práce. Praha : FFUK, 1996.

Seznam příloh

Příloha 1	Podoba testu
Příloha 2	Vyplněné testy
Příloha 3	Analyzované texty